

ZIVLJENJE IN SVET

štev. 10.

6. marca

Knjiga 11,

MVLJENJE III SVET — ilustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna Številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 Ur, celoletno 30 lir. FRANCIJA, mesečno 4 franke. ČESKOSLOVAŠKA, mesečno 6 kron. AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. Amerika in ostalo inozemstvo letno 1% dolarja. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ul. 5. — ROKOPISI SE NAČELNO NE VRAČAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorclj: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezersek. Val v Ljubljani

VSEBINA št. 10.: Wilhelm Ostwald: Najlepše barve. — Napovedovanje potresov. — Dr. Vlad. Travner: Vampirji in vampirski procesi (nadaljevanje). — Pantagruel ahasveri že 400 let. — Ali žuželke spe? — Izlet v Ande. — Spornim na Zolaja. — Nagrobni govor samemu sebi. — Strahovi. — Novi tipi letal. — Dr. Iv. Lah: Na romunski Marni (nadaljevanje). — Pozor, plin! — Srednjeveške pravne posebnosti. — Znanost v gospodinjstvu. — Eskimska žena. — Maieira, najlepši portugalski kraj. — Šah. — Znamke pripovedujejo. — Ako še ne veš. — Karikature. — Ljubezen v Ameriki. — Humor,

Ljubezen v Ameriki

Dobila sem podpredsednico ene največjih newyorških trgovskih hiš v njenem, s sedno stvarnostjo urejenem uradu. Preden sva se odpravili na pot po hiši, je odprla gladka, svetla, lakirana vrata in prikazala se je rafinirana toaletna mizica z trzalom, škatlicami za puder in -steklenkami. Gdč. S. je elegantna, mlada ženska — velika, vitka, temna, z ameriškim nosom in širokimi, trdnimi usti. Doma je iz Teksasa. Prej je izdelovala punčke, ki so imele uspeh, in v veletrgovino, ki ji zdaj predseduje, je prišla prvotno kot aranžerka izložb. To je tipična ameriška kariera, za kakršno imajo ženske tu boljši start in več prilike kakor pa pri nas. Gdč. S. hodi na počitnice najrajši v Titisee v Schwarzwald in njeno stanovanje je opremljeno čisto po evropskem okusu s starofrancosko opremo. Pokazala mi je devet nadstropij trgovine s prijetno samozavestjo gospodinje, ki razkazuje svoje stanovanje, nepriljeno in brez domišljavosti, prijazno se razgovarjač s prodajalkami in vedno pozorna.

Zajtrkovali sva v zasebni jedilnici v najvišjem nadstropju. Jedilnica je zelo čedna, posnetek zgodno ameriške kmečke opreme. Lesena miza je zlatorjavo pobarvana. Krožniki, stoje na majhnih platnenih prtičkih in visoke, zelene sveče v srebrnih svečnikih. Tudi kozarci so zeleni. Prav tako bi zajtrkovali v poljubni hiši na Park Avenue; nemara bi bila tam miza stara, porcelan izbran in prtički iz Point de Venize. In prav tako bi zajtrkovali v kaki

in čipkasti prtički pod njimi bi bili papirnati. Odkar je ameriška produkcija odkrila dober okus — tega še ni dolgo — ga je neprizanesljivo širila in ga dala tudi množicam na razpolago. Sicer pa so tiste majhne gostilne, kjer samostojne dame tako pocene jedo in tako prijetno sede, zelo udobne.

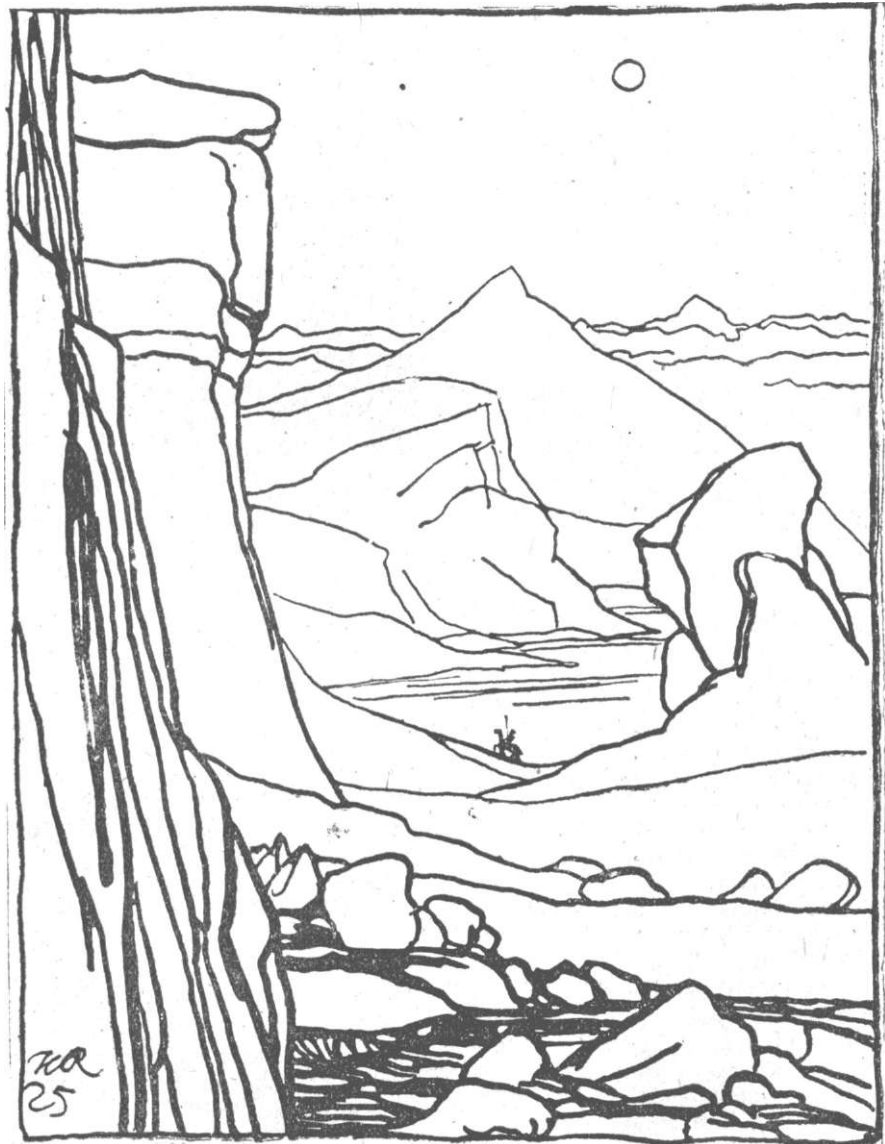
Srečanje z ameriškimi ženskami moje generacije je skoraj vedno razveseljivo. V nekaterih deželah se moški bolje počutijo kakor ženske, — in v nekaterih ženske bolje kakor moški. Ni dvoma, da so ameriške ženske bolj posrečene kakor ameriški moške. Medtem, ko sem o tem razmišljevala glede na svojo sosedo me je vprašala gdč. S.: »Kaj mislite o ameriških ženskah?« Povem ji, da jih občudujem in jih nekoliko zavidam. »Zakaj jih zavida-te?« »Zaradi njihove zmožnosti.« »Zmožne smo,« je priznala gospodična S. »Več premoremo kakor evropske ženske, če izvzamem Rusinjo. Lahko se prilagodimo, se osredotočimo na kako stvar in imamo lastne domisleke. Naše zasebno življenje za nas ni tako važno kakor za Evropko. Ne damo se zaplesti v težavne ljubavne zapletljaje, ki nas odvrčajo od dela. Vsaka živi zase.« »Vendar,« je dodala z zamišljenim glasom, »ni nas treba zavidati. Naša zmožnost ni posledica kakega plusa ampak minusa. Američani ne znajo zaposliti čustvenega življenja ženske. Američanke imajo prazno srce. Naša puritanska in kolonialna tradicija še danes ovira iz-

ZYDENIE IN SVET

ŠTEV. 10.

LJUBLJANA, 6. MARCA 1932.

KNJIGA 11.

H. Reifferscheid: V KORDILJERAH

Najlepše barve

Dostikrat ima človek šele na starost v izobilju tisto, česar si je zaželel v mladosti. Na

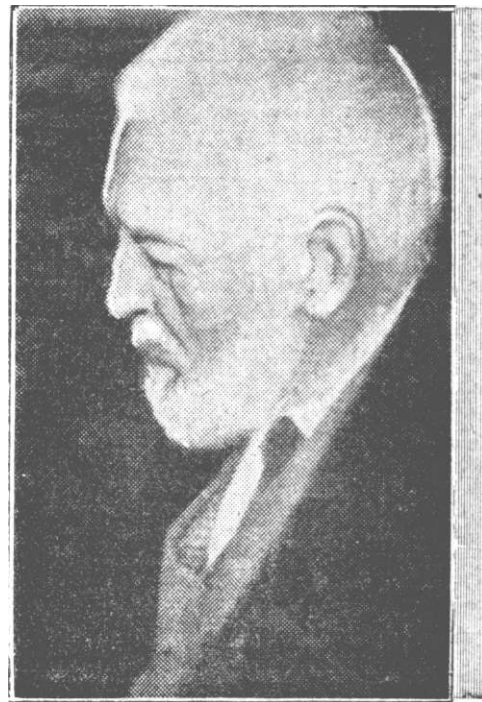
ta izrek moramo vedno misliti te dni, ko se mi oko napaja na kakšnih barvah, ki me zdaj obdajajo, morda kot poslednji dar moje visoke in osrečujoče vodnice: znanosti.

Že kot deček sem imel pri ogle dovanju pisanobarvnih oken vtisk, da so to najlepše barve, ki nam jih je priročila narava. Samo še pri fizikalnem pouku, ko so nam kazali sončni spektrum in interferenčne pojave polarizirane svetlobe na kristalih, se mi je zdelo, da vidim enako lepe barve. Toda tudi ta lepota se mi je zdela zasenčena, ko sem pozneje občudoval barvna cerkvena okna srednjeveških mojstrov.

Seveda sem zgodaj tudi sam začel poskušati, da bi z barvnim materialom, ki mi je bil na razpolago, dosegel slične učinke, kakor veliki umetniki pred menoj. Uspeha pa nisem imel ne jaz ne drugi, ki so se bavili z barvami. Dobro se še spominjam obiska pri Antonu Wernerju, ki je delal slične poskuse kakor jaz. Barve so nastale vedno kalne, da celo umazane in v njih še zdaleka ni bilo tistega žara, kakor v slikah na steklo, ki so se po prastari tehniki izdelovale v srednjem veku. Te uganke mi ni mogla pojasniti niti optika: znanost o svetlobi in barvah, ki sem jo s toliko vnemo proučeval. Naučil sem se, da dado polne barve samo homogene luči ene same valovne dolžine. Ko pa sem kasneje s spektroskopom raziskoval sestavo barv na starih cerkvenih oknih, sem dognal, da so tudi najčistejše med njimi, n. pr. modra barva plavic sestavljene iz različnih valovnih dolžin.

Preostalo mi ni drugega ko da to uganko uvrstim med druge nerešene probleme, ki so že čakali v moji zavesti na bodoče razvozlanje in da nastavim tisto miselno past, ki zgrabi le, če slučajno smukne mimo prava rešitev.

Preden se je to zgodilo, sem postal že čisto star. Slikarstvo, to se pravi ustvarjanje oblik in barv, ki mi je bilo v mladih letih zgolj dobrodošlo požitniško razvedrilo, je postalo kasneje

WILHELM OSTWALD

osrednja naloga mojega znanstvenega dela, ki ji je veljalo vse moje razmišljanje.

Odločilni napredek od zmotnega kvalitativnega do pravilnega kvantitativnega presojanja barv, ki se ravna po številkah in merah, se je posrečil med grmenjem svetovne vojne, ki je seveda popolnoma preglušila take prostranske prizvoke našega dela. Tudi pri meni se je moral umakniti problem najlepših barv v ozadje, ker me je vsega okupiralo izoblikovanje nove merilne metode za barve. Šele pred kratkim sem se lepotnemu problemu iznova bolj približal. Če je novi nauk res boljši od starega, sem si mislil, potem bo mogel tudi pojasniti, odkod ona brezprimerna barvna lepota starih cerkvenih oken.

Metodično raziskovanje tega problema je privedlo do našle njegove zaključka. Vsaka barva sestoji iz treh elementov: iz polne barve, beline in črnine. Čim več je polne barve v tem ali onem odtenku, tem čistejša se nam vidi. Belina dela vsako barvo bolj

bledo in šibko, črna pa močno in temno. Kakšne so pa tiste stare barve stekla? Na vsak način čiste in tudi temne, nikakor pa ne šibke ali blede. Dobe se sicer tudi moderne steklene slike z bledimi barvami, toda te se zdaleka ne morejo kosati z lepoto tistih starih umetnin, kar kaže, da morajo imeti neko organsko napako. In ta napaka se imenuje belina.

Nastane vprašanje, kako narediti sliko brez bele barve, brez beline? Nobena slika, ki jo gledamo v odbojni svetlobi, ne more biti brez beline, zakaj vedno se odbija z nje tudi nekaj bele svetlobe, ki se da sicer odstraniti, a nikoli docela odstraniti. Zaradi tega na navadnih slikah nikoli ne more biti tistega barvnega sijaja in prostosti kakor pri slikah na steklo. Pri teh vidimo barve v prosojni svetlobi, bela površinska svetloba se pa odbija v nasprotno smer, tako da ne prihaja v oko.

Seveda pa s tem ni še vse storjeno, kajti dostikrat mora biti tudi bela barva sestavni del slike. Tudi v tem primeru veljajo posebni zakoni, ki jih izčrpno pojasnjuje novi nauk o barvah. Vanj se sicer ne bomo podrobneje spuščali, omeniti pa je le treba vsaj tisto načelo, ki pravi, da barve, ki se uporabljajo, nikakor ne smejo kriti, marveč morajo svetlobo propuščati gladko in ne da bi jo razpršile. Steklena ploščice stare tehnike so iz vrstno ustrezale temu pogoju, dočim so običajne barve na slikarjevi paleti v tem pogledu popolnoma neprimerne.

Napovedovanje potresov

Po statistikah nemškega seizmologa A. Sieberga se dogodi vsako leto okrog 9000 potresov, to je približno vsako uro eden. 5000 teh potresov je večjega formata, med temi je spet 107 potresov na keprnem s katastrofalnimi posledicami. Potresi so hipni pretresljajii večjih in manjših delov vnanje zemeljske skorje, ki jih povzroča nenadno sproščanje notranjih napetosti, n. pr. zrušenje velikih podzemeljskih votlin. Vulkanski potresi so bolj lokalnega značaja. Dviganje in nižanje večjih delov zemeljske skorje imata svoje ognjišče v globini 10 do 15 km. Spremembe se dajo le težko opazovati, ker je človeško življenje v primeri z njih trajanjem prekratko. Tako še danes nismo zadostno poučeni o značaju tistih napetosti in silah, ki povzročajo potrese. Neko vlogo bodo imele pri tem močne in hipne spremembe zračnega pritiska, spremembe v smeri tečajne

ne. Slikanje transparentov s takimi barvami pomeni že v naprej gotov neuspeh.

Naloga je tedaj, sestaviti barve, ki bi bile v tenkih plasteh jasne in prozorne kakor steklo. S starejšimi barvami tega ni bilo mogoče doseči, toda izumiteljski duh nam je podaril zadnja desetletja mnogo pigmentov, s katerimi se da dobro rešiti ta problem. Srečno naključje je celo tako nanese, da se z izpolnitvijo gornjega pogoja hkrati tudi najmanj stokrat poveča svetlobna pristnost novih barvil. Razen tega pa dovoljuje slikarja na steklo z novimi, tako zvanimi kolloidnimi barvami tudi dokaj bolj preprost tehnični postopek, tako da te vrste umetnine ne bodo več dostopne samo najbogatejšim ljudem kakor doslej. V bodoče bo umetnik lahko izoblikoval svoje misli in fantazijo na steklu prav tako precizno kakor na platnu, ker ni vezan niti v barvah niti v oblikah. Na vodoravno položeno stekleno ploščo lahko nanaša nekoliko segrete tekoče barve v poljubno velikih, ostro med seboj omejenih ploščkah ali pa v prelivajočih se odtenkih, kakršno oblikovanje se pač zahteva njegovega geniju, ki ga tu ne teže nikake tehnične ovire ali orno jitive.

Stojimo torej na pragu novega slikarstva. Kolikor sem že sam s svojimi skromnimi močmi poskusil v tej smeri, mi je utrdilo vero, da je tu spet enkrat edino znanost pokazala pravo pot.

proge, plime in oseke. Vemo n. pr., da opisujejo zemeljski tečaji v geoloških razdobjih krožne poti na zemeljski površini. S tem se za vsako točko na zemlji prehodno spremeni rotacijska brzina. Prof. Bauer je dokazal, da se število potresov potem poveča, če pride določeno opazovalno mesto v pas večje rotacijske brzine. V nihanju tečajne višine so ugotovili 420 dnevno periodo in tudi za potrese so ugotovili isto periodo — torej mora biti v tem neka zveza. Zdi se, da obstoja podobna zveza tudi med potresi in periodo sončnih peg. Japonski seizmolog Imamura je spoznal, da nastopajo pred mnogimi potresi naklonske spremembe tal. Za to je uporabljal aparat, ki zabeležuje celo takšne spremembe, ki trajajo po nekoliko stotink sekunde. Seveda so japonska tla za takšna opazovanja posobno primerna.

Dr. Vlad. Travner

Vampirji in vampirski procesi

(Nadaljevanje)

Bistvo vampirstva in označbe vampirjev

Nekaka sinteza in kulminacija (vseh teh in še nešteto drugih predstav o usodi zločestih oseb) po smrti je vera v vampirje, ki spada med najstrahovitejše in najostudnejše izrodke človeške domišljije. Primerjati se da le s čarovništvom, s katerim ima mnogo skupnega. Vampirski in čarovniški procesi so in ostanejo največja sramota za človeški rod, katero ne morejo zbrisati vsa bodoča tisočletja. Kajti bolj satanskega zasmehovanja Odrešenikovega nauka, da smo vsi ljudje bratje in ustvarjeni po božji podobi, se ne moremo predstavljati, čarovnice in vampirji so peklenške kreature par excellence izvržene iz človeške družbe na tem in onem svetu, mnogo slabše kakor katerokoli drugo bitje.

Vampir je mrlič, ki ne razpade v grobu, ki nima miru, zapušča zato svoje zadnje bivališče, straši in muči ljudi in živali ter živi od njihove krvi. Značilni ste zanj dve lastnosti, po katerih se loči od vseh ostalih pokojnih: da ohrani svoje telo, v katerem se večkrat tudi prikazuje, v grobu neizpremenjeno in da pije človeško oziroma živalsko kri. Med tem ko prihajajo ostali pokojni na zemljo skoraj vedno le kot duhovi t. j. nevidno ali v navideznih oblikah, kot sence, fata morgana, sanje, prividi i. dr., zapuščajo vampirji grobove kot materija, tako da jih more spoznati človek z vsemi čutili. Zato je mogla ta vera nastati in obstojati le tam, kjer so mrliče pokopavali, ne pa, kjer so jih sežigali ali kjer so služila trupla okamene ali mumificirajo; če pa

Splošno je znano, da se pokopana trupla pod gotovimi okolnostimi dolgo ohranijo, če je n. pr. zemlja presuha, trupla okamene ali mumificirajo; če pa obstoji zemlja iz težke ilovice in če je izdanja voda visoka, postanejo mrličii slizki in podobni milu. Tudi mraz ovira razkroj trupla. Ker pa ljudje teh naravnih zakonov niso poznali, so jih smatrali za delo hudobnih duhov in znake vampirstva.

Nestvori, ki napadajo v nočnem času speče ljudi oziroma živino in jim pijejo kri, so znani vsem narodom. To pa so nadnaravna (demonška) ljudem sovražna in navadno nevidna bitja, redkejše živi ljudje, ki so se spremenili v krvoločne živali, že stari Indci so poznali ženske demone imenovane pisahas in vantasias, ki so napadali posebno speče ali pijane ženske. Podobna nadnaravna krvoločna bitja so bila pri Asircih 5n Babiloncih utua, lillal in kiel-lillal. Grki in Rimljani so verovali v empuze, lamije, marmolike, sirene, strige i. dr., ki so po naročilu strašne Hekate, v blaznosti ali iz prirojene krvoločnosti vabile k sebi z raznimi slepili otroke in lepe mladeniče, jim pile toplo kri in žrle meso. Slični moški demoni so bili MinotaUrus, Polifem i. dr. Izraelci in pozneje kristjani so mislili, da žre satan ljudi. Povsod je znana nevidna ali fantastično izkažena (Truta) mora. Slovonom (posebno Slovencem) znani demonski krvososi so Vedavci (Vedavezi, Vidovina) in Risi, predvsem pa strašni čarodej Krésnik, ki se more spremeniti v katerokoli osebo ali stvar in ki nikdar ne umre. Ljudje, ki se spremenijo v živali in uživajo človeško ali živalsko kri, so predvsem volkodlaki, vedomci in čarovnice.

Da je bila vera v ta bitja splošno razširjena, je umljivo. V njej živi še spomin na ljudožrstvo in na človeške daritve, ki so bili v prazgodovinski dobi razširjeni povsod. Nadalje je veljala kri splošno kot sedež življenja. Ker pa demoni nimajo lastne krvi, jo vzamejo ljudem in živalim. Vplivali so tudi naravni pojavi kakor bolezni, kjer bolnik polagoma hira (n. pr. tuberkuloza), predvsem pa mora. Ta se pojavi — posebno pri živčno bolnih in slabokrvnih osebah zaradi nepravilne lege pri spanju, preobilne hrane ali zaradi otežkočenega dihanja, človek ima vtisk, kakor da bi ležala na njem kaka žival (mačka, kača) ali pošast, zbuja se mu strah, se poti, srce mu močno bije in se le polagoma pomiri. Ti napadi se ponavljajo včasih vsako noč, včasih v daljših presledkih. Slednjič so igrali znatno vlogo vzgledi požrešnih in pošastnih nočnih živali (volk, netopir i. dr.) in

Alfred Rethel: SMRTNI PLES I

zločincev, ki so iz krvoželjnosti morili ljudi in jim pili kri.⁹⁾

Strahovita kombinacija med temi nestvori in mrliči pa je plod slovanske domišljije. Še več: naši predniki so bili — po Miklošiču — edini narod, ki je izkazoval tem odurnim bitjem celo božjo čast. Slovanski duh je neizmeren, kakor stepe naše pradomovine, titanski in demonski obenem. Ne zadovoljuje se z realnimi problemi, temveč skuša doumeti in rešiti vse uganke tega in onega sveta, četudi je postavila narava meje, ki jih človeški razum ne more nikdar prekoračiti. Slovanu je usojeno, da združuje v sebi vsa nasprotja: nebesa in pekel, Boga in Satana.¹⁰⁾ Tako je ustvaril najglobokoumnejša dela (Tolstoj, Dostojevskij i. dr.), pa tudi najbolj nesmiselne in ogabne vraže, predvsem vampirstvo. Ta vera je bila znana Slovanom brezdvomno že v oni davni dobi, ko so tvorili še en narod in živi še danes pri vseh slovanskih plemenih. Tudi imena vampir (slovensko, srbo-

hrvaško), vepyr, upir, opir (češko, rusko in malorusko), upior, upiersyca (poljsko) in slična so slovanskega izvora in pomenijo bitje, ki se na nekaj opira t. j. nekaj stiska.¹¹⁾

Razlika med vampirjem in sličnimi bitji pa ni vedno jasna. Posebno pogosta je zamenjava z volkodlakom, M je vampirju najbolj soroden. Saj sta oba ponočna, nenasitljiva in krvoločna človeška nestvora, sebi in drugim v nadlego. Večkrat istoveti ljudska domišljija vampirja z Moro, Vedomcem, Krésnikom, čarovnikom itd. Zato ga imenujejo Srbi tudi volkodlak ali kodlak, Čehi Mora (mûra), Malorusi mjer-tovjec, Slovenci volkodlak, Mora, vedarec, (vedomec), kresnik, strigun (od ital. striga = čarovnica), premrl (ker leži otrpel v grobu) itd. Od Slovanov so prevzeli to pošast drugi narodi predvsem Nemci, Litvanci, Romuni, Grki in Madžari¹²⁾ in ji dali posebna imena. Nemci imenujejo vampirja Blutsauger,

») Vzgleđi: du - ldorfski vampir Peter KUrten, Landru i. dr.

i») Prim. številne ruske sekte razkolnikov. Le tako moremo razumeti ruski komunizem ki je tudi vera, čeprav po našem zapadnem in krščanskem čuvstvovanju demonska.

11) Mnenje, da je »vampir« izpeljanka iz litvanskega glagola »wempi« = piti, je ne-utemeljeno.

12) Neodvisno od slovanskega vpliva se je razvilo vampirstvo na Islandu, vendar ne v tako ostudni obliki kakor pri nas. Francozi so se pečali z vampirji le teoretično. Drugi narodi te vere ne poznajo.

Nachtzehrer, Gierhals, Gierfrass, Gierach, Unbegier, redkeje (posebno v znanstvu) Vampyr, Romuni murony, Grki pa brukolak ali brucovlak (= volkodlak) in timpaut.

Opis vampirjev in obrambna sredstva.

Bujna domišljija raznih narodov, njihovi moralni nazori in njihove socialne razmere so ustvarili različna mnenja o vzrokih, znakih in bistvu, vampirstva. Našteti te razlike bi bilo preobširno in presuhoparno. Zato podam skupno sliko vampirja, ki izhaja iz vseh teh predstav.

Včasih je vampirstvo človeku prirojeno. Na Goriškem pravijo, da se povampiri otrok, ki je bil rojen v mehurju t. j. v posteljici. S takim novorojenčkom stopi babica na hišni prag in zakliče: »Strigun se je rodil.« Šele nato prerežejo mehur in vzamejo otroka ven. štajerski Slovenci pa verujejo, da postane otrok Mora, če ga prinese babica v cerkev k krstu pred mašnikom. Romuni mislijo, da je bodoči murony nezakonski otrok nezakonsko rojenih staršev. Drugod pravijo, da se rodi vampir oblečen v srajc: ali da ima že kot novorojenček zobe, včasih tudi rdečo liso na telesu. Taki ljudje so skopi, svojeglavni, prepirljivi in žugajo radi, da se bodo po smrti maščevali. Nadalje se povampirijo navadno čarovniki, tisti, ki so umrli nenadne smrti, samomorilci, hudobne mačehe, nespokorjeni grešniki in zločinci (posebno oskrunjevalci hostije in morilci), otroci, katere so prekleli starši ali duhovniki, pri Srbih tudi drugoverci in tisti, ki so bili izobčeni iz pravoslavne cerkve, pri Rusih pa mrlič v grobu, čez katerega je skočila črna mačka.

Vampirstvo je nalezljivo in sliči epidemiji. Povampiri se namreč tisti (človek ali mrlič), katerega je vampir sesal; često tudi, kdor je jedel meso živali, kateri je pil vampir kri. Večkrat se povampirijo mrlič pokopališča, kjer leži vampir, posebno tisti, ki so pokopani v njegovi bližini, tudi če se jih vampir ni lotil. Običajno postanejo vampirji moški in le izjemoma renske, ker% je kralj vampirjev in volkodlakov (archilunus), hudič, moško bitje.

Mrlič se povampirijo včasih takoj po smrti, včasih šele čez več (pri Srbih 40) dni. V Nemčiji so smatrali za vampirja že tistega mrliča, ki ni začel razpadati v dveh dneh. Vampir se v grobu nič ali

prav malo spremeni. Ima sveže in mehko telo, tekočo kri (četudi večkrat komaj za eno žlico), udi se lahko gibljejo. Obraz je rdeč in napihnjen, posebno ko se je napil krvi (»crven kao vampir«). Rusi trde, da nima nosne kosti ali da ima preklano spodnjo čeljust. Obrvi so navadno črne; levo oko ima večkrat zaprto. Ustnice so skoraj vedno krvave. Lasje, brada in nohti mu rastejo. Navadno smrdi po gnilobi. V grobu večkrat tuli, kruli kakor prašič ali riga kakor osel. S tem naznanja, da se bliža kuga ali da bo v kratkem nekdo umrl. Značilno je, da se rad ponesnaži. Ko postane lačen, požre najprej svojo obleko ali mrtvaški prt. Nato si objeda prste na rokah in nogah. Zaradi tega se sliši iz groba cmokanje in žvečenje. Ko mu zmanika hrana, odkoplje grob in obiše sosedne mrlič. Tem sne obleko, jim pije kri in jih obierla. Očividno pa mu ta hrana ne ugaja. Kajti kmalu zapusti pokopališče bodisi sam bodisi v družbi svojih tovarišev in si poišče boljša jedila. Iz groba vstaja vedno ponoči, navadno opolnoči in ob polni luni, pri Srbih, posebno v času od Božiča do Kristusovega vnebohoda. Večkrat se prikaže v svoji navadni (človeški) postavi, četudi je bolj bel in navadno nag. Pri hoji rožlja s kostmi. Rajši potuje inkognito v podobi lučke, nočnega možička, žene s krvavimi očmi in razpetimi lasmi, krave, teleta, svinje, psa, mačke, miši, kače, žabe, črnega ptiča, bolhe, pa tudi kot odsekana telečja glava, kravji vamp, cotasta (posteljna) odeja itd. Vedno **SP** premika ali leta po zraku iz lastne moči. Večkrat teče za človekom, ki gre ponoči mimo pokopališča. Najrajši obiše sorodnike, prijatelje in znance, pa tudi hudobne ljudi. Spotoma potrkva pri tej ali oni hiši in sporoči tako, da bo v kratkem tu nekdo umrl. Če kdo res nato umre, pravijo Istrani, da ga je strigun požrl. Čehi in Grki trde, da kliče vampir ljudi po imenu in da umre tisti, ki sl'ši svoje ime. V hišo pride tudi skozi najmanjšo luknjico. Zato ne pomaga nič, če zaklenejo domačini vrata. Dojenčka zaduši v zibelki. Tak otrok postane po smrti popolnoma črn. Zadavi tudi večjo deco, posebno, če jo zasači pri kljuki ali pri polenu, ki je na obeh koncih obžgano. Odraslim pije kri. Žrtve imajo navadno — ne vselej — na rokah, nogah ali prsih rdeče pege, od-tiske (mačjih) zob ali male ujednine. Nekateri imajo na zapestju odrgrnine, kakor da bi bili preko noči ukovani v

težke okove. V Nemčiji ugaja vampirju posebno deviška kri. Večkrat sleče svoji žrtvi kožo in ji požre meso, srce ali jetra. Tako jo usmrti; včasih jo pozneje zopet obudi k življenju. Pogosto povzroči le dolgotrajno oz. neozdravljivo hiranje. Pri nas je vampir bolj civiliziran, ker navadno ne pije surove krvi, temveč si jo poprej skuha v kotlu. V splošnem ni izbirčen, ker se v sili zadovoljuje tudi s kravjo, svinjsko ali pasjo krvjo. Ob času lakote obiščejo pri Srbih cele jate vampirjev tudi polja in žitnice. Spoznati jih je lahko, ker gledajo vedno (obrnjeni nazaj) preko ra-

mena. Kadar se zbere več vampirjev, ki so se napili krvi in se tako upijani, se (pri Slovencih) radi — posebno na razpotju — stepejo kakor kmečki fantje. Pri takih prilikah izbruhajo često zavžito kri (premrlova, premolova ali prelogova kri = kos ruse ilovice, ki je mokra od rose). Nazaj grede na pokopališče stopi vampir (pri Nemcih) često v cerkev in pozvoni v cerkvenem zvoniku. Kdor sliši zvonjenje, mora umreti. V grob se vrne, ko petelin tretjič zapoje. Pokoplje se sam, pri čemer izbljuje semtertja kri.
(Dalje)

Pantagruel ahasveri že 400 let

Obilo stoletnic je letos v slovstvenem svetu. Tako se je 1532 rodil pesnik Baif, eden izmed Plejade, ki je skušal v francosko pesništvo uvesti antično metriko, kakor so jo pri nas nekoliko gojili Pisaničarji.

Francv *F{ahlak*

L. 1632. so zagledali luč sveta propovednik Bourdalaue, filozof Spinoza, 1732 dramatik Bouraaloue filozof Spinoza, 1732 dramatik 1832 poleg Goetheja znameniti W. Scott, ki je svoje dni vzbudil pripovedniško žilico v našem Jurčiču in ki ga danes prevajajo v slovenščino. Pariški tisk se je nadalje spomnil, da je 1532. izšel šutasti roman Gargantua et Pantagruel, ki se ga je v enem mesecu prodalo več ko biblije v deve-

tih letih. Avtor François Rabelais se je podpisal z anagramom Alcofribas Nasier. Drzoviti spis je Sorbona obsodila zaradi »nespodobnosti«, glavni vzrok pa so bili napadi na univerzo. Danes cenimo v njem odličen slog, živahnost, vzgojne misli. Zanj leta ga je v izboru prevajal beograjski mesečnik Venac, pri nas pa je Ljubljanski Zvon 1928 priobčil poglavje Na Prokuraciji z uvodom o piscu in z vsebino nesmrtnega umotvora.
D,

Ali žuželke spe?

Pred leti je naravoslovec m obenem filozof, profesor Henri Piéron, predložili v Sorboni razpravo »Fraiološikii problem spanja«, kjer prikazuje, da spanje, ki prinaša ne samo negitmost, ampak tudi nekakšno stopnjo nečutnosti, ni neznano žužellkam. Dnevni metulji sipe od šestih zvečer do devetih zjutraj. Ponočnjaki ali večče pa dremajo čez dan, se zbude med 9 ta 10 uro avečer in se vračajo v svoj počivalnik pred sončnim vzhodom. Muhe zadremajo tudi vsak večer po »temah ali stropih v naših hišah. Nekateri kačiji pastirji se za spanje sprimejo v grozde, ki jih tedaj lahko pobereš, a da se žužtol ne prebude. Mravlje v svoji dremotnosti giblejo, podhrtevajo z nogami in piipalkami. Ob nekih urah se ulj izpiremami v pristno spainico. Nekateri žuželke se čudo vedejo v spanju. Osa grebača (amimophila), ki jo v južni Franciji! naziirvajo »vražja palica«, je med dremežem enaka lesenim ščapfoi Ta živalca se s čeljustmi oklene sivke, na kateri najrajši nočuje, in navpiik viseča v praznino prebije svoje urice počitka, če se iz tega ali onega vzroka bilka zamaje, se grebača ne zmeni kdo ve koliko za to motnjo; nestalnost svojega položaja popravi na ta način, da se začasno poprime s prednjima nožicama stebila, M ji služi za oporo.

Izlet v Ande

Za naše pojme je Peru pravi raj, z izjemo višje ležečih goratih pokrajin v andskem gorskem

L hrbtu, ki pa hranijo neslutene rudninske zaklade. Kadar pri nas zavejejo v septembru prvi ostri vetrovi preko golih strnišč, začutijo Ande prvi dih tople pomladi. Ko pa oktobrsko deževje namoči zemljo, tedaj se razvije pomlad v vsej svoji krasoti. Orjaki med vrhovi sicer ohranijo svoje bele kučme in tudi manjši hrbti so često pred sončnim vzhodom pokriti s snežno odejo, ko pa posije sonce, se sneg na manjših gorah stopi, glave snežnikov pa odbijajo morje svetlobe v dolino. Evkaliptovi gozdovi se odenejo v cvetje, tudi kaktus požene bohotno in vsa pokrajina je polna omamnih vonjav pestrih tujih cvetic. Pomlad v Andah je tako krasna, kakor v malokaterem delu naše zemlje.

Visokogorska pokrajina pa tvori s to ljubko krasoto grozotno nasprotje. Divja je in razjedena. Na strmih pobočjih leže bakrovi rudniki, črpajoči neusahljivo bogastvo iz naročja matere zemlje, v odljudnih gorskih dragah pa se skrivajo borne indijanske vasice, kjer žive svoje enolično in bedno življenje nekdanji gospodarji dežele. Še so v številčni večini, ali nad njimi gospoduje petkrat manjša plast belcev, ki ji zvesto služijo številni mešanci, črnici in nedavno priseljeni mongolski Kitajo.

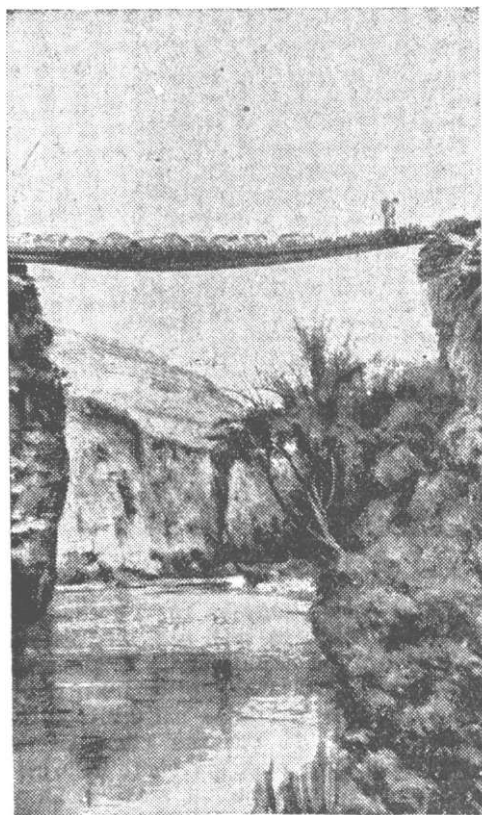

Preproste statve, na katerih tko Indijanke najlepše volnene **odeje**

Siromašen je stan teh Indijancev. Ročice so v dolini zgrajene iz bičja, vrbja in blata, kolikor višje pa gremo, postajajo trdnjše in tik pod ločnico večnega snega so že zgrajene iz kamena in pokrite z opeko. Pograd, ognjišče, par stolov to je vse pohištvo teh koč. Les je drag, ker ga ponekod sploh ni, zato služi prebivalcem za kurivo posušen kravji gnoj. Takisto enostavno je poedje tega

PRIZOR IZ INDIJANSKE VASI: Ženske obedujejo kar sredi ceste

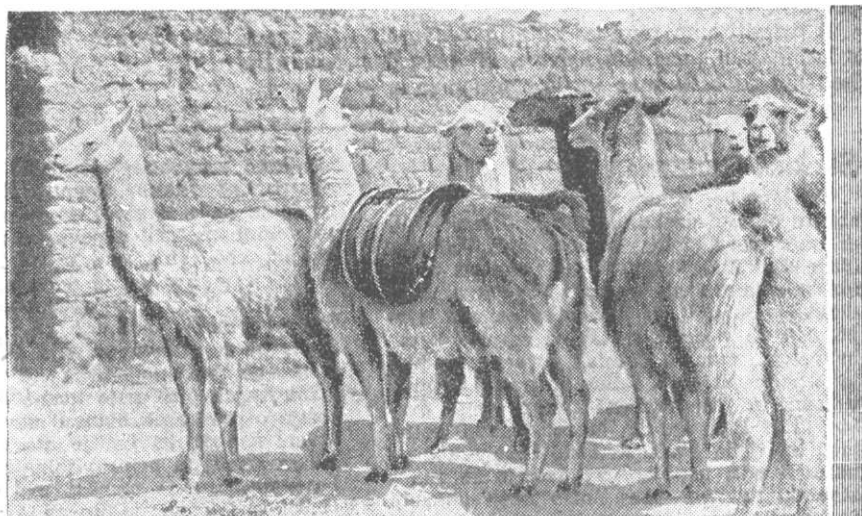

ZNAČILNA PERTJANSKA POKRAJINA: Preko globokih prepadov vodijo slabotni mostiči in težko si je predstaviti, da hodijo po njih cele črede drobnice

skromnega nawxfiča: nekoliko ktcetoriilc in neizogibna tevotljena. buča za vodo, ki je cesto živopisno poslikana in okrašena.

V ostalem so Goli, **kakor se imenujejo** civilizirani peruanski Indijanci, **zelo zanimivo** plemo. Potomci **so starega** kulturnega naroda Inkov, tuja **krvna** primes pa je v marsičem izpremenila **prvotne** plemenske znake. V teku vekov je namreč prišla mednje marsikakšna **kapljica** krvi bele, črne in rumene rase. **Peru** je bil dlje časa španska kazenska **kolonija** in zdi se, da ni bila najslabša **kri**, ki so jo Coli dobili od zločincev, **pobeglih** vojakov in črncev ter mongolskih **beguncev**, ki so si oteli življenje v **gostoljubno** deželo. Čoli imajo bakreno **polt**. modročrne lase, velike temne oči in **bohotne** ustnice. Postave so lepe, **graciozne** in ponosno zravnane, so pa **nekoliko** turobnega značaja. Težko življenje, nemila usoda in grozotna strast zvečanja listja koke, iz katerega se izdeluje **znano** mamilo kokain, so vzrok tej **turobnosti**. Pogubno listje dajo matere v usta že dojenčku in navada mu ostane **za vse** življenje.

Tipična je obleka tega ljudstva, **ki** lahko prenaša največje napore v višini 4000 m, ko Evropec v tem redkem zraku **pogreša** kisika in se ga loteva višinska bolezen »soroče«. Ogromen širokokrajni slamniki varuje glavo pred ostrim soncem in padavinami, ostalo telo pa **ščiti** pred njimi in pred mrzlimi vetrovi **domotkan** plašč »pončo«, pri ženskah pa

MLACVA PRI ČOLIH

skoraj enaka »manta«. Plašči so prav za prav samo velike volnate odeje, okrašene s pestrimi vzorci in služijo za obleko in za odejo. Volno daje lama, ki je edina domača žival teh visokogorskih pokrajin; služi kot tovarno živinče, daje pa tudi mleko, meso in volno.

Silno pestro sliko nudijo gledalcu tedenski semnji, ki so zbirališče vsega naroda. Indijanci nudijo tu na prodaj vse svoje izdelke in pridelke. Pred vsem »pončo« in »mante« čudovite izdelane, glinasto posodje, umetniško poslikane buče za vodo, razen pribor ter sadove polja in vrtov.

S primitivnim plugom orje Čolo svoje s kamenjem posejane njivice, ob brazdi za njim pa hodi žena in polaga semenje,

v plitve brazde, zagreba kar z golimi nogami, na hrbtu pa nosi tudi med delom culo s svojim najmlajšim. V glavnem pridelujejo Indijanci koruzo, ki hitro raste in ki jo »žanjejo« maja ali junija meseca tako, da koruzne klase kar z roko polomijo, ostalo pa puste na njivi. Storže nato omlatijo na stari način s cepci. Koruza tvori glavno hrano Indijancem. Kuhajo jo, pečejo, pripravljajo iz nje moko za kruh, kakor so to delali pred vekovi. Mimo njih gredo vse revolucije, s katerimi si preganjajo čas njihovi beli gospodarji. Indijanec ve: Naj se izpremeni karkoli, njegov položaj ne bo lažji in njegovo breme se ne bo zmanjšalo.

Skokica izumira

Tri leta bo, odkar je zdravnik v Darmstadtu objavil uspehe svojih raziskav o silni umrljivosti bolh, ne živalskih, ampak človeških. Zbog tega so se nekateri nemški učenjaki lotili vestnih proučevanj. In učinek? Potrdili so Darmstadtčanovo izjavo, češ, da v kratkem izgine neljuba krvoločnica po mnogih deželah severne, srednje in zapadne Evrope. Edino po nekih deželah v južni in južnovzhodni Evropi se še čvrsto drži. Pa vzroki? Morda spada bolha med izprijene živali, ki bodo tako rekoč po naravni poti izginile? To teorijo so znanstveniki zavrgli. Saj niso našli nobenih znamenj telesne propalosti na tej brezkrili žuželki — koder jo je seveda še dobiti. Profesor Enderlein, ravnatelj zoološkega muzeja v Berlinu, upošteva dve možnosti.

Moderno zdravstvo je jako napredovalo. »Zamorka« (kakor imenuje francoska latovščina našo živalco) s« je najprej zatrla po velikih mestih, uspeva pa še krepko po krajih, koder higijena: na višku. Nadalje pa je možno, da je razsajala med njimi epidemija, kuga. Znanstveni krogi v Nemčiji se precej oklepajo te razlage. Ena stvar pa je gotova: zadnja štiri leta se je cena bolham popeterila. To ugotavljajo strokovnjaki, ki uriyo učene bolhe. Enako tožijo o predragih bolhan muzeji in zdravstveni zavodi, ki jim je močno treba bolšic za študij in pripravljalna dela. Tako je baje lani neki nemški institut potrošil 60.000 mark za nakup in osobito prevoz črnih zajedalk iz neke dežele v južnovzhodni Evropi.

Spomini na Zolaja

O a. Denise Le Blond, nezakon-
ska hči slavnega romanopisca,
je objavila zanimive spomine
na svojega očeta.)*

Bilo mi je šele trinajst let, piše ga. Le Blondova, ko je moj oče umrl v polni moči grozovite smrti, zadušen. Navzlic temu se še vedno in zelo jasno spominjam njegove pojave. Še danes se mi zdi čestokrat, ko sedim v zimskih večerih zamišljena ob pisalni mizi, da se bodo vrata nenadoma odprla in bo vstopil čokat, bradat mož, skrbno oblečen, z moječnimi rameni in širokim čelom... Zdi se mi, da čutim na sebi njegov svetlo sivi pogled za zlato obrobljenimi naočniki. Vidim njegove roke s kratkimi prsti, toda izredno belimi (iz hiše ni šel nikoli brez rokavic); čujem njegov malce zamolkli glas, ki je popeval s svojim rahlim provansalskim akcentom: »Pridi, mala Denisa«.

Iz vse njegove osebe je izžarevala mehkoba. Največje njegovo veselje je bilo obdarovati kogar koli, samo da ga je videl srečnega. Najbolj zadovoljnega se je čutil na svojem posestvu v Medanu. Med počitnicami smo bili z materjo in bratom v njegovi bližini v Cheverchemontu. Tu nas je cesto obiskoval. Prihajal je peš pod velikim sivim dežnikom, zeleno obrobljenim, aH pa s kolesom, na katerega je bil ponosen kakor na svoj fotografski aparat, s katerim je strastno snemal vsak trenutek.

Daljne podobe

Ce sem tako živo občutila že tedaj vso dobrotljivost svojega očeta in dojela njegove male navade, jasno, da nisem mogla še razumeti njegove resnične veličine in pomena njegovega dela. Vedsla sem, da je pisatelj, mati mi je pokazala njegove knjige.

Po drugi strani sem čutila, da mora biti »velik mož« že po spoštovanju, ki ga je obdajalo vsepovsod. Vidila pa nisem velikih in tragičnih doericov, ki označujejo konec njegovega z'vijenia in njegovo smrt. Od njegove obsodbe r> poslanici J'accuse!« ob priliki Dreyfusove zadeve se ne spominjam drugega nego njegovega slovesa, ko

* Glej »Zolajev dvojni zakon« ŽiS" knjiga 10. stran 456.

je moral naglo pobegniti na Angleško, spominjam se dalje našega nočnega potovanja preko Rokavskega preliva, ko smo ga šli obiskat z materjo in bratom, dalje naših skupnih šetenj skozi krasne, pol divje vrtove v Sumnerfieldu, ko je bil vedno molčeč in žalosten. Kar se tiče njegove smrti, se spominjam le tega, kako sta jo prišla nanznanit moji materi dva prijatelja nekega septembrskega popoldneva, in presunljivega vzklila moje matere: »Zastrupili so ga!« Spominjam se, kako je zakrtila z rokami kakor ranjena ptica s perutnicami in kako je tožila: »Hočem ga videti! Imam pravico! In otroka tudi!« Končno se spominjam bledega, tujega obraza na mrtvaškem odru in rakve, ki so jo nesli skozi ogromni špalir občinstva po Bruseljski cesti...

Nekega dne je mati prejela pismo (pozneje sem zvedela, da ga je bila poslala ga. Zolajeva), ki jo je mrzlično razburilo. Oblekla se je, objela mene in mojega brata in odšla. To je bil njen prvi sestanek z vdovo mojega očeta. Nikoli nisem zvedela, kaj sta takrat govorili. Malo pozneje je mati naju povabila v veliko hišo, kjer sem videla v velikem, razkošnem salonu visoko, po" starno, suho gospo, oblečeno v žalno obleko. To je bila gospa Zolajeva.

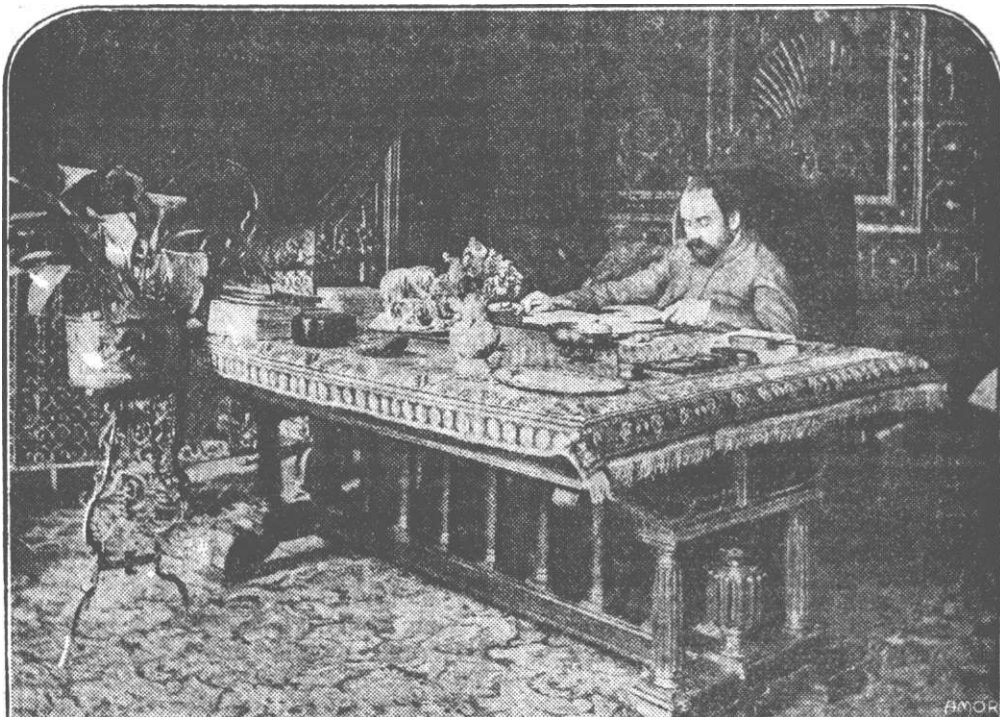
Med dvema ženskama

Vem, koliko komentarjev je med občinstvom zbudila čuvstvena »križa« velikega romanopisca, ki je bil zašel med dve ženski. Skušali so razložiti vzroke tega razmerja, ironizirali so ga in ga obmetavali celo z blatom. Malenkostnim sramotenjem, ki so jih razširjali v teh zadnjih tridesetih letih, ne nameravam ničesar odgovoriti. Kdor upošteva Zolajev značaj kakor tudi naravne darove obeh žensk, njegove žene in moje matere, Jzanne Rozerotove, bo razumel vse. Veliki romanopisec je bil »človek, ki ni živel«. Ko je prispe! v zrelo dobo, ga je navdala ogromna potreba po nežnosti in mladosti. Ga. Zolajeva, njegova tovarišica v letih borbe in revščine, mu je uteleševala preteklost, a je ostala vendar trda. eosoodovalna in cesto zdražljiva ženska, koje preveč pozitivni duh ni bil pripraven za »sladkosti življenja«. Vse, kar je pri njej pogrešal, je Zola našel pri moji materi. Ob njej je lahko razmahnil za-

drže van o stran svojega bitja, ob njej je našel popolno fizično in duševno ravnovesje v dobi, ko je tega najbolj potreboval, bila je zanj odpočitek, pozaba in radost. Nikoli se ni primerila med njima kretnja ali beseda, ki bi skalila njiju popolno soglasje, in ona se je vsa posvečala njemu.

Da bom pravična, moram objasniti tudi vedenje ge. Zolajeve. Čeprav se ji je spočetka upiralo ob misli, da more

do dveh žensk svojim zahtevam, in dali sta obe ženski ravnali prav, da sta svoji vlogi sprejeli. Moj odgovor na to je popolnoma pritrdilen, kajti pred nan, je izreden človek. Po mojem mnenju bi morala vsaka razumna ženska, če sreča takšnega moža, žrtvovati svoje lastno bitje, svoje čuvstvovanje in stremljenje, samo da bi mogla stvaritelju ustvariti najboljše duševne in telesne pogoje za delo, ki je važnejše od

Emile Zola v svojem domu (1896)

njen mož deliti svoje življenje med njo in drugo žensko — mislila je že na ločitev — je pozneje razumela, da gre za višje sile, proti katerim je vsak boj brezuspešen. Po smrti mojega očeta je sledila njegovi zadnji želji in nam je izkazovala dobrohotnost, ki se je kmalu spremenila v iskreno ljubezen. Videli smo jo dostikrat in kadar smo odpotovali na počitnice, je prihajala k nam. Ona je uredila vse potrebno, da sva mogla z mojim bratom nositi ime najinega očeta. Do konca življenja je skrbela za nas bi naša hvaležnost jo spremlja preko groba.

Marsikdo bo morda vprašal, da-li je imel Zola pravico izbrati si to dvojno življenje, podrediti v nekem oziru uso-

vseh vsakdanjih stvari. Tako more ženska sodelovati v njegovem delu in služiti ne sami sebi, temveč človeštvu. Resnični genij lahko izvede svojo nalogo sicer tudi sam, toda prepričana sem, da mu navzočnost in pomoč ženske olajša uresničenje njegovih načrtov in mu budi vero v lastno moč.

Pro roška opazka

Tudi če gledamo v naših dneh Zolajevo delo, to živo vesoljstvo in orjaško, trdno zidano zgradbo, moramo priznati, da se njegova vrednost upira zobu časa, spremembam okusa in stremljenj. Naj rečejo karkoli o njegovem učenjaštvu, o napakah njegovega sloga in preobilici domišljije, to delo

ostane živo in človeško ter prekaša po vplivu knjige mnogih »modernih« avtorjev. Naj poveljni snobi Zolaja še tako zanikujejo, on spada tudi v naš čas. Malo pred svojo smrtjo je vrgel na papir kratko opazko: »Odločilna bitka se bo bila sedanj na intelektual-

nem in gospodarskem terena*. To je bilo v avgustu 1902 in tako je on pre-
rokoval našo dobo. Ta nrož, ki ga je Anatol France nazval »moment v človeški zavesti« je imel dar preroka, kadar preroku pomagajo ženske, vidi le bolj jasno.

Nagrobni govor samemu sebi

(Po kitajskem pesniku Tao Yiamingu, 365—427 po Kr.)

Bilo je v zadnjem mesecu leta Tingmao; bilo je mrzlo in noč dolga. Vel je pust veter. Divji labodi so odletavali; trava in drevesa so bila rumena in listje je padalo. Mojster Tao se je pripravljaj, da ostavi veliko gostilno, v kateri se je bil pomudil za hip kot potnik, da bi se za večno vrnil v svojo prvotno domovino. Njegovi prijatelji so tožili in jokali.

Ojoj! Kakšna žalost! Neskončni svet! Brezmejno, visoko nebo.

Vse stvari ste spravili v življenje. In jaz sem bil rojen kot človek. Odkar sem človek, me je doletela usoda uboštva. Sklede in čaše so bile često prazne; pozimi sem bil odet le v poletno obleko.

O, bil sem srečen., če sem v dolini zajemal vodo, če sem stopal prepevajoč s suhljadjjo na hrbtu. V tihi samotnosti sem delal od jutra do večera. Pomlad in jesen sta si sledili; bilo je dosti dela na poljih in v vrtovih. Čistil sem njive plevela in kopal zemljo, obdeloval sem in žel. V razvedrilo

so mi bile knjige in glasovi strun. Pozimi sem se grel na soncu, poleti sem se umival ob studencih. Bil sem zaposlen in nisem počival, a moje srce je bilo lahko. In z radostjo sem sprejemal, kar mi je dajalo nebo. Tako sem dosegel visoko starost.

Takšno dolgo življenje ljubijo ljudje. Vedno je nekaj, česar se boje, da ne bodo dokončali. Hlepajo po dnevih in skopujejo z urami.

Dokler žive, so svetu mili, in še po svoji smrti so slavni. Toda jaz sem stopal sam in sem bil ves drugačen od njih. Naklonjenost mi ni bila v čast, sramota me ni mogla omazati. Sedel sem v revni koči, pil iz polnega in pesnikoval. Tako sem sprejemal svojo usodo. In če sedaj umrem, umrem brez gneva. Postal sem vendar tako star in vedno sem ljubil osamljenost. Moje življenje je poteklo zadovoljivo. Kaj me še veže? Toplota in mrz se menjavata, nebiti ni isto kakor biti.

Strahovi

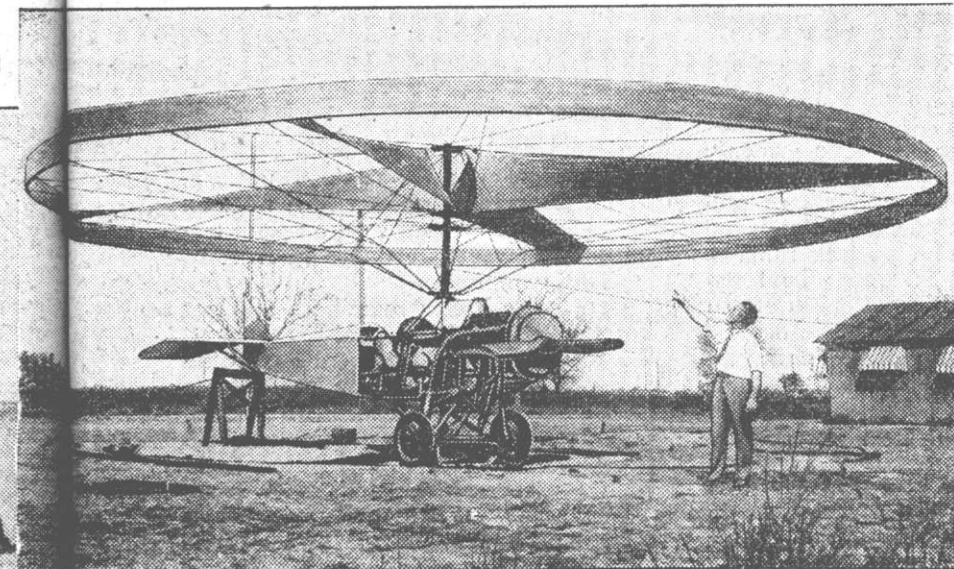
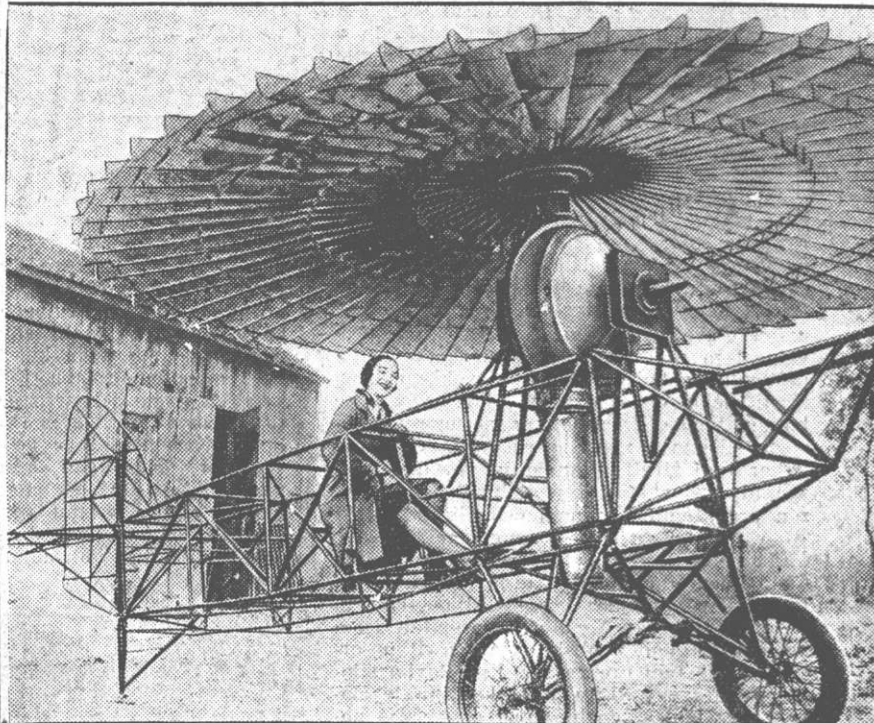
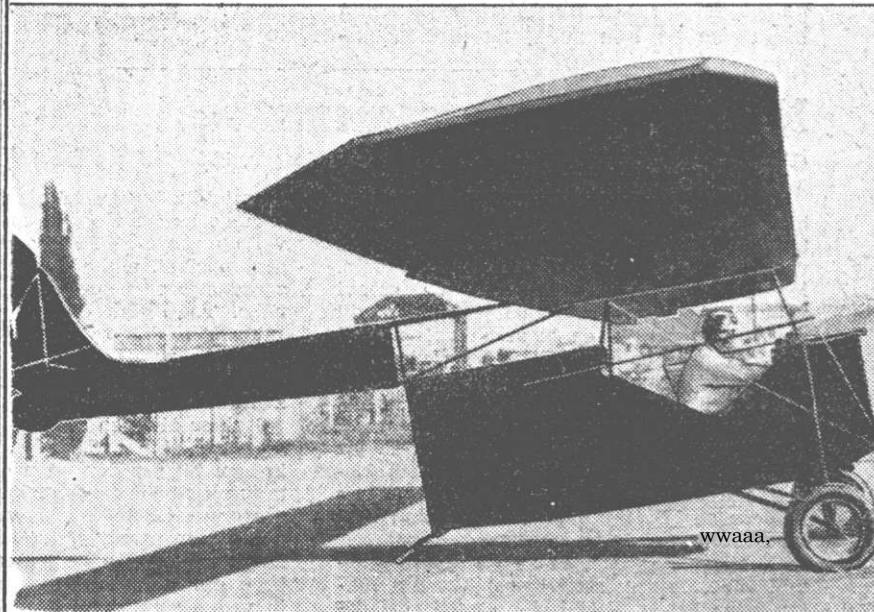
Japonski pregovor pravi, da eo na svetu štiri grozne stvari: potres, požar, grom in razjarjen oče. Na svetu so živli, ki nikoli ne izgube svoje strahotnosti. Ste kedaj opazovali ptica, ki zoblje bodisi v kletki ali na trati? Kiju va sem ter tja, toda nenehoma dviga glavo in se ozira. S tem kaže previdnost in opreznost, ki so mu jo zapustila neštivilna pokolenja. Strah je vobče v krvi, zlasti neke vrste strahovi. Po nagonu se bojimo teme. Otroci je kar ne morejo. Pogosto slišimo o »sveti grozi gozdov«. Ljudje kakor tudi živali utihnejo in postanejo nezaupni, kadar »topijo v globine šum. Bojazen pred temino so nam oetavili rodovi, ki so v mraku prenašali sovražne napade. Mirak je zaveznik izdajaku in napadniku. Čisto blizu ii je bojazen pred meglo. Megla je izdaistvo prirode: vse stvari potemni in vse pote zabriše. Nevhita s spremljevalcem vetrom, dežjem, z bliski, z gromovitim orkestrom ie tudi grozna reč. Predstavlja silovitost narave v višku, pred katerim je človek brez moč. Kdo bi grajal prebivalce pokrajin, kadar razsaiaio cikloni ali viharji vrtinčarji, ako jih obide strah in trepet, preplah, panika ob bližajočem se tornadu? Kadar se zemlja trese, nas obide neizrek-

lija tesnoba. Potresu se baje ni mogoče privaditi in vsak poskus take vrste prizadeva človeku tlečo stisko in silo nego poprej. Znanost je mnogo storila, da je človeštvu omilila bojazen šibe božje kot kuga ali kolera. Odvračalna sredstva ublažijo strah pred nalezljivimi boleznimi. Kače vzbujajo grozo, tako tudi strupene žuželke. Človek hodi danes po zemlji gotovo dosti varneje nego svoje dni, toda korak mu omahuje še pred mnogim strahom. Reči pa moramo, da so ga ti strahovi marsičesa naučili. Navadili so ga čuvati zdravje in skrbeti za svoje življenje. Navadili so ga poniznosti, veleč mu venomer, da so nad njim in okoli njega močnejše sile od njegove... Strah je morda osnova vsemu verstvu. Rimljani so govorili: Timor facit deos (strah dela bogove) ali kakor bi dejali, rajši mi strah noge celi.

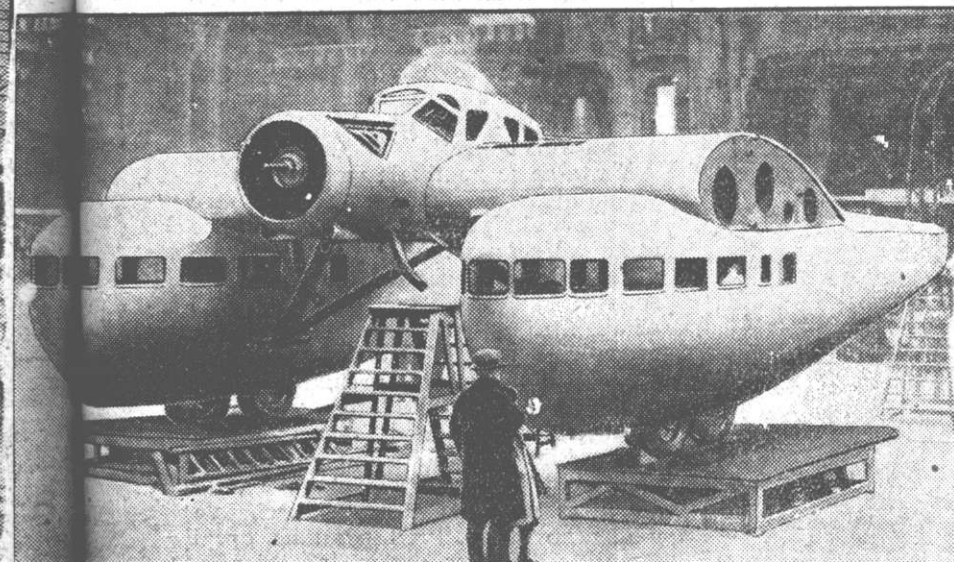
F. C.

NOVI TIPI LETAL

ero zgoraj: Kombinirano jadralno in motorno letalo, ki mu pravijo Ame-
Sani kopalna kad, s katerim se lahko leta brez motorja ali pa z motor-
ni — Spodaj: Svojevrstno letalo za navpično dviganje je zgradil ameri-
li inženjer Kindree. Vzgon mu daje velikanski »ventilator« s 30 lopatami,
l ga žene motor za 65 k. s. To letalo je baje v zraku zelo zanesljivo in
iretno. — Desno zgoraj: Helikopter kalifornijskega izumitelja Langdona
»3 desni). Letalo je kombinacija skoraj vseh običajnih tipov. Izumitelj
i tudi s pridom uporabljal znane Flettnerjeve rotorje. Izumitelj sam
tenuje svojo konstrukcijo letalo bodočnosti. — Spodaj: Potniški avion
Mcoskega konstrukterja Bleriota, ki je tudi prvi preletel Rokavski
reliv, z dvema prostornima kabinama pod krili, ki so na sliki sneta,
omandni prostor in motorji so sredi med kabinama, kjer najmanj nad-
legujejo potnike.

Dr. Iv. Lah

Na romunski Marni

(Iz »Knjige spomiiov«)

[(Nadaljevanje)]

zbudilo me je močno grmenje topov. Na nebu se je svitalo, po pokrajini je ležala še pol* tema. Kanonada je divjala od naše strani. Izpil sem požirek ruma iz napivke in zlezal iz jame. Tudi Po* ljačka sta bila že pripravljena. Čete so se zbirale za zidanico v zatišju dreves.

Prišel je poročnik. Bil je moravski Nemec, zagrizen in nadut, kakor jih je vzgajala ta dežela. Vedel sem, da pazi name in da me med bitko ne bo izpu* stil iz vida.

»Nič hudega ne bo,« je začel, »es wird nicht viel los sein — samo malo bomo fronto izravnali.«

Vojaki so molčali. Kanonada se je nadaljevala. Iz vseh gričev 22 nami je pokalo in strelji so padali na drugo stran doline, kjer so bili na pobočju dobro zakopani naši »nasprotniki«. Ču* dili smo se, da na našo kanonado ne odgovarjajo.

»Slabo streljajo,« je rekel poročnik, ko je videl, da se večina strelcev razleti V suhi prsti pod okopi.

Sonce je svetilo od nekod daleč v krvavih zarjeh in se skrivalo za ju* tranjimi meglami, kakor da neče gle* dati nove tragedije, ki jo je gledalo v teh dneh že tolikrat.

»Pošta, pošta.« Nekdo je prihitel k nam z zadnjimi pismi. Dobil sem šte* vilko »Slov. Naroda«, ki sem jo v hipu

preletel. Bog ve, ali jo bom kdaj pre* čital? Na zadnji strani je bil parte do* biega gospoda Kališa, v katerega dru*

zini sem preživel nekaj lepih božičnih večerov pri nebeško dobrih poticah, ki jih je spekla gospa... Moj Bog, na kaj se človek spomni v tako resnih tre* nutkih. Na vse tiste dobre ljudi...

»Schwarmlinie!«

Četa se je začela razmikati. »Po pet koiakov drug od drugega!«

Začelo je pokati tudi od nasprotne strani. Visoko nad nami so žvižgale krogleskozi jutranji zrak proti gričem, odkoder je prihajala naša kanonada.

»Sie Hunde«, je rohnel poročnik in iskal zavetja za drevjem.

»Vorwärts, vorwärts,« se je začulo povelje.

Lezli smo po zemlji naprej proti robu vinograda, ki je bil ograjen z nizko ograjo.

»Vorwärts! Vorwärts!«

Pek»pek»pek*pek*pek!...

Zažvižgalo je po zraku iz strojnih pušk.

»Der Hund hat uns bemerkt«, je si* kal poročnik in se plazil za nami.

Prišli smo do ograje; »Hiniiber und vorwärts! Čez in naprej! Da! In v toči krogel. Planil sem čez ograjo in padel na drugo stran med trsje. O to trsje, polno lepega, zlatega grozdja!... Dvo* je ljudi je vzklíknilo. Ozrl sem se in videl v bližini čevljarčka, ki se je zv* jaL Prestreljen je bil skozi trebuh. Jo* kal je kot otrok.

»Naprej, naprej!«

Vrsta se je pomikala med trsjem po vinogradu, z glavami pri tleh... Nihče se ni oziral. Tudi porotnikov glas je utihnil. Vse ozračje se je izpremenilo v en sam peklenski orkan. Sovražniki so merili dobro: imeli so nas pred očmi. Strojne puške so kosile preko vsega vinograda. Trepetal je trsje in grozdje po stokrat preluknjano od svinčenih krogel. Pod tem trsjem in grozdem so se med razori plazili ljudje. Bilo je jasno, kam gremo. Pod nami se je razprostirala globoka doli* na, ki je na vzhodni strani prehajala v obširno ravan. Pred nami na drugi strani na gričih so utrjene postojanke. Te moramo zavzeti. Ali je to mogoče? Od leve strani je grmel mogočno to* povje. Videlo se je, kako se je strel za

H. Keuth: Staro deblo

strelom zaril v zemljo, dvignil kupe prsti in se razletel z zamolklim pokom. Na višavi se je še razločno videlo drevo, kjer je bilo opazovališče. A tam ni bilo nikogar. Za opazovališčem je bil gozd in tam okrog so bile utrdbе. Preden pridemo mi v dolino ...

»Prvi dve vrsti sta že ujeti«, je klical nekdo med trsjem. Med tem se je naenkrat pojavil poročnik.

»Mir nach!« Za menoj!

Zavil je za grmovjem na levo stran in vrsta mu je sledila.

To je bil odločilni trenutek. Ne vem več, kako se je zgodilo. Po zraku je prifrčala velika granata in se zarila v zemljo ne daleč od mene. Obletel me je puh in zakril me je prah. Nisem sledil vrsti Morebiti sem bil omamljen, a mogoče da se mi je s a no zdelo, kajti v tem peklenskem ognju se je človek komaj zavedal, da še živi. Vrgel sem se proti mestu, ki ga je razrila granata in se oprijel debele smokve, kate» re deblo je bilo zmožno prikrivati mojo glavo pred sikajočimi krogli. Naenkrat je okrog mene vse čudno utihnilo — vojakov ni bilo več.

»Samo če ni zapazil poročnik, da sem se mu izgubil!«

Granatna luknja bi za vsak slučaj lahko pričala, da me je omamil puh.

Obležal sem za smokvo in opazoval položaj. Še par zmedenih vojakov je švignilo skozi trsje, čuli so se žvižgi,

vzkliki, povelja — a sredi toče krogel in neprestanega grmenja se je zdelo, da vlada po vsem vinogradu grozna zmeda, in zahvalil sem Boga, da sem se rešil izpred oči nemškega poročnika.

Vojak, ki se bije v bitki za svojo stvar, ne čuti morebiti v takih trenutkih drugače: ve, da gre za življenje m smrt, ne samo njemu, ampak tudi drugim. Sledi poveljniku v dobri veri, da ga vodi prav, da se mora boriti proti sovražniku. Zame ni bilo sovražnikov na drugi strani; tam so bili prijatelji moje domovine; varuj Bog, da bi sprožil orožje proti njim; oni lahko streljajo name, lahko me ubijejo. Enako ko sem vreden z vsemi drugimi, ki so z menoj. Niso oni krivi, če me ne morejo spoznati iz vseh; moja stvar je bila, da nisem prišel sem; če sem tu — svobodno jim. Čutil sem, da jim ne morem pomagati v ničemer, moja dolžnost je bila, da ne storim ničesar, s čimer bi grešil proti svojemu pričanju. Bog me je rešil. Čutil sem to v oni skrajni globini svoje duše, kjer sem čul njegov glas v največjih trenutkih svojega življenja. Molil sem k njemu:

»Bog, ki si me rešil iz rok sovražnika in me obvaroval v teh trenutkih, daj, da se vrnem srečno, da vidim Jugo» goslavijo. Ti veš, da sem vse žrtvo» val...«

Čudovito velika je bila vera moja v teh trenutkih. Videl sem ljudi, ki so bili že prejšnji večer polni smrtnih slutenj: Jaz sem bil miren. In tudi se» daj, sredi krvavega dežja, je bila moja misel polna zaupanja in trdne vere, da se moram vrniti živ. Spomnil sem se na Pepeluha, ki je ležal nekje komaj v prvih obrisih, in na belega viteza Angelina, ki me je spremljal že tako dolgo skozi življenje.

»In če umrjem jaz, umrješ z menoj.«

Kakor da je stal za menoj, na bellem konju, s sončnim obrazom, z jasnim pogledom. Nisem bil sam. Toliko nas je bilo v tistem trenutku, toliko znanih obrazov, ki so hodili v mislih z menoj od moje mladosti z dolenjskih cest. A najbolj oni, ki so mi bili najbolj pri srcu. Bil sem prost; nič me ni vezalo na življenje razen njih... In domovina! In mati! A kaj so bili oni drugega kakor otroci nas vseh!.. Z nami so se rodili... In če padem, ostali bodo komaj nejasni obrisi njih

slik začrtani na zapuščenem papirju..

Zavedal sem se, da je moja edina dolžnost rešiti sebe iz tega pekla. Skušal sem ostati miren in spoznati položaj... Pobegniti je nemogoče. Treba je čakati... Bitka se bije, velika bitka na celi črti... En sam trenutek bi bil grozen, a boj traja že par ur, in zdi se mi, da je medtem vzplulo sonce že visoko nad obzorje. Bitka bi bila zanimiva stvar, ko bi ne padali ljudje. Vredno je enkrat v življenju od blizu pogledati kaj takega ... Stoletja — morebiti — ne bodo videla nič enakega... Evropa bo osvobodjena, mirno bodo živeli med seboj svobodni narodi

Grozdi so viseli nad menoj, lepi, rumeni, že zreli. Posegel sem po njih in jedel. Medtem je s čudno hladnoto zažvižgalo par krogel mimo moje roke. Stisnil sem glavo za smokvo.

»Moj Bog, samo oči ne! Vse drugo...«

Prišla mi je rešilna misel. Dvigniti roko kvišku, dobiti rano in vrniti se, kajti neranjen ne sme nihče z bojišča; zadaj čakajo nanj puške. Dvignil sem roko in razprostrl prste. Čutil sem, kako so brnele svinčenke med prsti...

»Ni usojeno«

Čemu?...

Ozrl sem se proti desni strani, kjer se je dolina razširila v ravan. Tam na desnem krilu, so rekli, so Bolgari:

Obšla me je temna misel. »Tja bi streljal... Izdajalci!«

Začutil sem, da je misel grešna in nevredna božje dobrote, ki sem jo čutil v sebi.

V tem trenutku se mi je odkril čudovit prizor. Vsa dolina se je napolnila z bežečimi nemškimi vojaki. Bili so Bavarci. Tekle so vrste v polnem begu, vmes splašeni konji, vozovi — beg, beg, beg. Nemške čete bežele v vse smeri. Treska sovražna artiljerija — za prahi se po tleh — zavalili in trume padajo po tleh ... Vsa ravan polna bežeče vojske. Božanski pogled! Tepeni smo; ne vem, kateri narodi so na nasprotni strani: Romuni, Rusi, Francozi, Angleži... Artiljerija deluje sijajno. Naše ni skoraj čuti več — edino od leve strani grmi neprestano ...

»Bijte, bijte!« je vriskalo v mojem srcu. »Glej, Bog ti je dal, da si videl konec Mackensenov... Nemške čete beže ... Se vedno ... Kaj bo z nami!... Vinograd je kakor prazen. Vse je utihnilo. Le zdaj pa zdaj zaprasketa strojna puška. (Dalje)

WASHINGTONOV PREHOD čez zamrznjeno reko Delaware. Sliko, koje original hranijo v Bremenu, je naslikal nemško-ameriški slikar Emanuel Leutze, ki je sredi minulega stoletja naslikal isto sliko za kongresno dvorano Kapitola v Washingtonu,

Pozor! — Plin S

Skoraj ne mine več dan, da nas ne bi ta ali ona reč na kakršen kolj način opozorila na grozote bodoče vojne, ki se bo v glavnem bojevala s kemičnim orožjem. Venomer čitamo o vajah, ki naj pripravljajo mestno prebivalstvo na pravilno ravnanje s plinskimi maskami, gledamo slike, civilnega prebivalstva s plinskimi maskami v zmedi letalskih napadov ter čitamo o vedno novih izumih še strupenejših plinov in še silnejših plinskih bomb, ki so v stanu v nekaj urah pokončati prebivalstvo celih mest. Nedavno je objavil hamburški tovarnar Stoltzenberg, čigar ime je znano izza plinske katastrofe v Hamburgu 1928, nekakšne »kuharske bukve« o izdelovanju vojnih plinov, ki pa so bile potlej prepovedane. Skratka: beseda strupeni plini ne izgine več iz dnevnih pomenkov. Venomer se razburjajo miroljubni državljani, zdaj od te zdaj od druge plati, samo o bistvu modernih strupenih plinov, o njih učinku in zanesljivi obrambi nikoli ne slišijo pravega mnenja, da bi se vedeli v kritičnem času prav ravnati.

Splošno se misli, da so strupeni plini šele izum zadnje velike vojne. V resnici pa je cela reč že stara in tudi kemična vojna ni najnovejša pridobitev, čeprav

je šele današnja doba prav požlahtnila njene strahote.

Že stari Grki so umeli spretno uporabljati dušljivi žveplov dioksid, zlasti pri obleganju, da so ž njim omamljali branitelje. O nekem rimskem vojskovodji pripoveduje zgodovina, da je pustil svojim vojakom prašiti neke vrste pepelnato prst, ki jo je potlej zanašal veter v sovražnikove vrste in da je ta prah dražil vojake h kašljanju, tako da se niso mogli boriti. Med predhodniki današnjih plinskih tehnikov najdemo Arabce, ki so proizvajali nekakšne uspavalne pline s sežiganjem nekih snovi, ki vsebujejo opij. Univerzalni genij Leonardo da Vinci je nasvetoval pri obleganju nepristopnih gradov in trdnjav strupene arzenove pare.

Tudi plinske bombe ni izumila šele svetovna vojna marveč znani kemik Glauber, po katerem se imenuje znana Glauberjeva sol. Ta je že za časa turških vojn predlagal, naj bi se polnile granate s posebnimi kemikalijami, ki bi odele sovražnikove postojanke v meglo in smrad. Prav tako pa lahko veljajo za izumitelje plinskih bomb tudi Kitajci, katerih »smrdljivi lonci« so povzročali tak peklenski smrad, da noben človek ni mogel zdržati v bližini.

VAJE V OBRAMBI PLINSKIH NAPADOV. Gasilci in tehniško pomočno osebje hiti na kraj, kamor je zadela plinska bomba. Plini se razredčujejo z vodnimi curki. Na desni potresa član razkuževalne čete klorovo apno, ki očisti teren težkohlajljivih strupov »rumenega križa«.

SANITETNE KOLONE RDEČEGA KRIŽA SPRAVLJAJO ZASTRTJPLJENCE
NA VARNO

Zadnja desetletja pred vojno se je ponovno poskušalo razno kemično orožje. Tako so n. pr. polnili topovske izstrelke z neko snovjo, ki sili na kihanje ali pa z bromovim očetnim estrom, ki zapira sapo in povzroča solzenje. V začetku vojne so se sem pa tja tudi že uporabljali izstrelki s strupenim plinom, vendar pa uspehi niso zadovoljili.

Popolnoma nova faza plinske vojne se je pričela šele takrat, ko so začeli uporabljati postopek pihanja plinov proti sovražniku. Plini, ki so spravljeni pod večjim pritiskom v primernih posodah, se ob ugodnem vremenu izpuste in veter jih odnese v nasprotnikove postojanke. Tega načina so se prvokrat poslužili Nemci 15. aprila 1915 v boju z Angleži pred Yprom. Angleži na ta seveda niso bili pripravljeni in učinek je bil grozen.

V kratkem pa so se armade navadile tudi tega molilnega sredstva, ko je bila uvedena učinkovita obramba s plinskimi maskami. Postopek pihanja plinov je bil na ta način paraliziran in kemiki obeh sovražnih taborov so začeli poslej »tuh-tati« nove pline, ki bi naj prodrli maske, ali pa delovali neposredno na kožo. Pripravnih kemičnih spojin, ki so v stanu uničiti človeški organizem, sicer ne manjka, ampak v bojne svrhe so uporabne samo take, ki se drže dolgo in nizko pri tleh. Do konca vojne se je preskusilo 25 do 39 raznovrstnih strupenih plinov in mešanic. Ali se je poslej ta zbirka kaj prida povečala pa seveda ni znano.

Vse uporabne strupne snovi se dado na grobo razdeliti v štiri skupine, ki so za razpoznanje označene s štirimi različnimi barvnimi križi. Rdeči križ nosijo tako zvani solzni plini kakor n. pr. bromov ali jodov očetni ester, ki dražijo oči, tako da postane nasprotnik od solzenja nesposoben za boj. Ti plini pa se in se bodo tudi v bodoče uporabljali samo proti zločincem in demonstrantom.

Z zelenim križem se označujejo strupi, ki učinkujejo na pljuča. Semkaj spada tudi prosluli klor, ki se je prvi uporabljal na fronti. Še nevarnejši je fosgen, mešanica ogljikovega oksida in klora, ki je izredno močan strup in posebej opasen še zaradi tega, ker nima dražilnih učinkov, ki bi človeka pravočasno opozorili na nevarnost. 2e 45 tisočink grama tega plina na kubični meter zraka učinkuje smrtno. Fosgen je trikrat bolj strupen od pruske kisline. Zastrupljena pljuča se v kratkem razgnoje in smrt je neizogibna.

Najnevarnejši pa so strupi rumenega križa, ki ne učinkujejo samo na dihalne organe, marveč načno tudi kožo in kar je najhujše: spočetka čisto brez bolečin in skoraj nezaznavno. Tu gre za neko brezbarvno iz žveplovodika napravljeno tekočino, ki se izstreljuje v granatah. Znana je pod imenom yperit ali pa gorčični plin, ker ima rahel dnh po gorčici, čebuli ali česnu. 12 miligramov vdihanega plina, ki se razvije iz te tekočine, že

JS0JA5KE STRA2E Z ORDONANCNIMI PSL Ljudje In živali so opremljeni s plinskimi maskami.

pmrufi smrt. žrtve nadleguje najprvo kašelj, čez nekaj ur pa se razkroje ostenki pljuč, ki jih preplavi kri, tako da nesrečneži dobesedno utonejo v lastni krvi. Gorčičnemu plinu sličen je ameriški levizit, pri katerem je žveplo zamenjano z arzenom. Levizit ni tako nevaren kot yperit in se tudi brž izda po izredno **ostrem** vonju.

V itetrG skupifli so slednjič strupi m o drega križa Ti učinkujejo na nos ter na sapnik in ker jih običajno stare maske ne morejo zadržati, so napadenci prisiljeni, da si jih snamejo, s čimer pa si dokončno zapečatijo svojo usodo, ker postanejo brez mask slepe žrtve zelenega ali rumenega križa. Zaradi tega se je v vojni uporabljal modri križ vselej sku-

TAKO SE PRIPRAVLJAJO NA OBRAMBO V DRUGIH DR2AVAH. V Aurovih tovarnah v Oranienburgu so uredil dvodnevne tečaje za gasilce, sanitejce in delavce, da se nauče ravnanja s plinskimi maskami in drugimi obrambnimi sredstvi za primer plinske vojne.

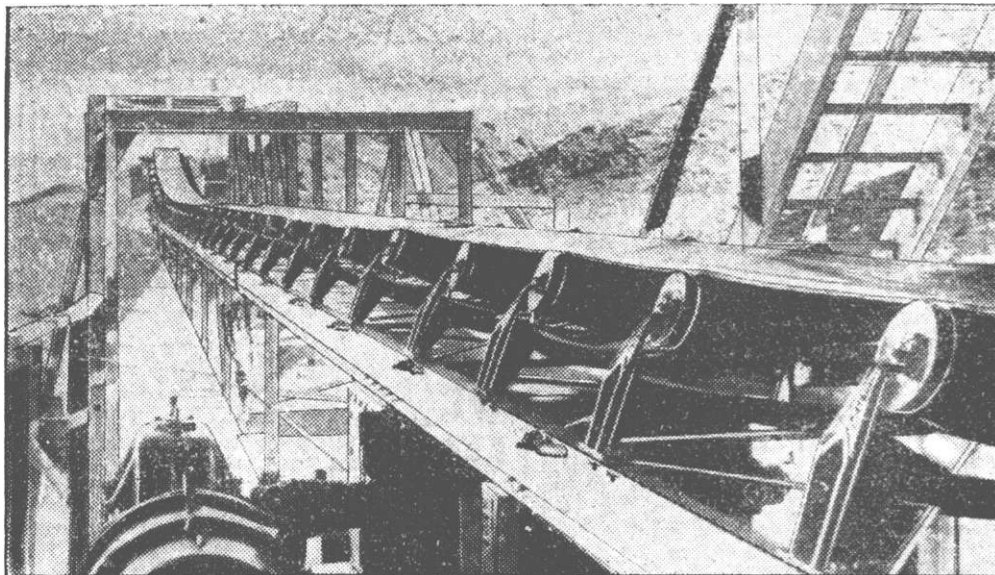
paj z zelenim ali rumenim križem, okuženi pas pa se je imenoval »pisani prostor«. Pisani križ se je najčesče uporabljal za napad, dočim so se za obrambo največ posluževali plinov rumenega križa, ki neradi izpuhte, tako da je zastrupljeni prostor za cele dneve ali celo tedne nepristopen.

O strahotah bodoče plinske vojne ni vredno tratiti besed. Vseeno pa bi bilo napačno precenjevati učinek strupenih plinov. Kakor na vseh področjih' bojne tehnike, si tudi tu orožje in obramba drže ravnovesje. Nekatere plinske maske zanesljivo varujejo pred vsemi prej navedenimi strupi, celo pred plini modrega križa. Obramba proti gorčičnemu plinu pa seveda ni tako lahka, ker je v tem primeru neposredno prizadeta tudi koža. Zoper to nadlogo bo pomagala samo primerno preparirana obleka, ki je pa zdaj še ni, čeprav so se tudi v tem pogledu dosegli v laboratorijih že prav zadovoljivi uspehi in smemo upati, da bomo v kritičnem času zavarovani tudi po tej strani.

Prav malo je verjetno, da bi se v bodoče odkrilo še kako novo kemično orožje, nevarnejše od tega, ki nam že grozi nad glavo. Kakor vse kaže, je v tem pogledu kemija na kraju svojih zmožnosti.

Mimo tega pa imajo strupeni plini dva prirodna nasprotnika, ki precej omiljujeja njih učinkovitost. V prvi vrsti mora doseči plin v zraku neko minimalno gostoto, preden se sploh občuti. Za fosgen n. pr. velja, da ga mora biti en del na petdeset tisoč delov zraka, če naj sovražnika v eni ali dveh minutah onemogoči za nadaljnji boj. Razmerje se sicer vidi na prvi mah prav ugodno, natančni računi pa kažejo, da so potrebne v to svrho naravnost ogromne množine plina, če je pas, na katerem se uporablja, kolikor toliko velik. Francozi so n. pr. zračunali, da bi bilo potrebno 8000 ton fosgena, če bi se hotel Pariz zagniti v smrtonosno atmosfero. V ta namen pa bi bilo treba spraviti nad mesto 2000 bombnih letal hkrati, kar je v današnjih prilikah seveda popolnoma izključeno.

Drugi, nasprotnik strupenih plinov so zračni tokovi. Že rahel vetrič 15 km na sekundo tako naglo razredči plin, da ni več učinkovit. Iz tega sledi, da zaledju še zdaleka ne preti tolikšna nevarnost kakor se napoveduje. Navzlic temu pa ni odveč, če se tudi zaledje pouči in pripravi na najhujše, ker je vojna čas presenečenj, kakor smo se lahko dodobra prepričali ob zadnjem velikem svetovnem požaru.

PRIPRAVE ZA NAJVEČJI JEZ NA SVETU

Na reki Colorado so začeli Američani graditi jez, ki bo po velikosti prekosil vse slične naprave na svetu. V osmih letih bo zagrajen globoki kanjon, tako da voda ne bo mogla več pustošiti okolišne pokrajine, marveč bo v električnih strojih proizvajala električno energijo in po kanalih namakala polja. Na sliki vidimo velikanski transportni trak za prevažanje peska in cementa od železnice do gradišča. Stroški te velikanske zgradbe so preračunani na 165 milijonov dolarjev.

Srednjeveške pravne posebnosti

Medtem ko segajo prokletstva in izobčenja živali daleč nazaj v zgodnji srednji vek, se pa da-

do pravi sodnijski procesi zoper živali zasledovati šele od petnajstega stoletja naprej. Če so se razmeroma tako pozno začeli, so bili pa zato tem dlje v navadi. Poslednji živalski proces se je odigral 1733 pred sodiščem v Bourantonu, s čimer pa te zabiode še ni bilo konec, ker so še nekako 1805 začeli kmetje neki tak živalski proces v Lvo, v grofiji Holstenhus. V Franciji so se vršili slični procesi menda še okrog 1793 in 1805, vsaj poročila vedo nekaj povedati o tem.

Okrog 1500 so uvedli v lausanski škofiji prav nenavaden živalski proces, in sicer v obliki skrajšanega postopanja. Škofijski oficial je kratkomalo na prošnjo oškodovanih posestnikov izdal izgonsko povelje za vse obtožene živali. Vrh tega pa jim je zagrozil s prognanstvom in prokletstvom ter s pripombo, da bo vsem obtoženim živalim odredil kuratorja, če bi se drznila katera izmed njih zoperstavljeni se izdanemu povelju. Pod najhujšimi pretnjami je bilo tudi zapovedano, da se morajo živali v teku vseh poznejših postopkov vzdržati vsakršnega razmnoževanja. Skratka, postopali so z njimi po vseh pravilih sodne prakse.

Prva razprava se je končala takrat z razsodbo, po kateri se živali izganjajo. Šlo je pa to pot zgolj za tako zvano »zalego«, za miši, podgane, krte, gosenice, pijavke, kače in krastače. Nikoli pa ni bila izrečena sodba za domače živali, ali vobče za posamezne živali. Vendar so v Kanadi večkrat obsodili tudi divje golobe, v južni Franciji že mnogo prej štorke, v Nemčiji celo vrabce, ob Ženevskem jezeru pa tudi jegulje, kadar so se pojavile v posebno velikem številu, tako da so povzročale vseobčo škodo.

V izgonskem povelju je bil po navadi naveden tudi rok, v katerem so se morale živali umakniti. Včasih so jim do poteka roka preskrbeli tudi svobodno varnostno spremstvo. Precej razširjen je bil tudi običaj, da se je v izgonskem povelju določil tudi kraj, kamor so se morale umakniti živali. Če pa jim sodišče ni točno predpisalo kraja, je pa vsaj odredilo, da morajo v prognanstvo tjakaj, kjer ne morejo napraviti posebne

škode. Na ta način so jih pošiljali v prognanstvo »v morje«, na kak odljuden otok, nanoslo je pa tudi, da so jim odkazali kak svoboden okraj v sami občini, pri čemer so jim pa strogo zabičili, da se ne smejo pritakniti sosednih posestev.

Da srednji vek v resnici ni bil tako krut, kakor si ga predstavlja današnji rod, marveč da je »ual v pravem času in na pravem mestu tudi marsikaj spregledati in milo soditi, se najbolje vidi iz naslednjega primera: Med potrkavanjem zvonov je duhovnik oznanil s prižnice kaznivo dejanje in povabil mrčes pred duhovno sodišče na zagovor. Pregrešnim živalim so preskrbeli posebne zagovornika, bodisi pravdnika za rjave hrošče, ali pa spretnega »dohtarja« za podgane, ki sta morala svoje kliente po najboljših močeh braniti. No, in v nekem takem primeru so šli možje churske škofije v svoji srčni dobroti tako daleč, da so v postopanju zoper rjave hrošče odredili, naj se živalce zaradi »mladoletnosti« pa zaradi pritlikavosti trikrat pozovejo k obravnavi, in šele potem in contumaciam obsodijo v težko prognanstvo.

Slični akti o živalskih procesih z natančnimi protokoli so ohranjeni še v precejšnjem številu.

Mnogo manj humani od procesov proti hroščem so bili po navadi procesi proti ljudem. Tako se je pripetilo, da so ljudi, obsojene, da jih sežgo na grmadi, »pomilostili« na kuhanje v kotlu, ki je bil navadno namesto z vodo napolnjen z oljem in vinom. Ko sta si v Freiburgu v Švici dva brata drznila sneti tretjega brata z vešal, ju je kolegij sodnikov kaznoval z iztaknjenjem oči. Mnogih kazni zaradi nečloveške grozotnosti in pa iz nraavnih ozirov vobče ni mogoče opisati.

Kako jasno se odraža na, tem temnem ozadju današnja humaniteta, naj si vsak črnogledi sodobnik sam predoči, ko bo pretehtal naslednji dogodek. V nekem mestecu na Pomorjanskem je prepovedano uporabljati lestve brez konic, s katerima se upre na tla. Neko noč 1909 pa se je take prepovedane lestve poslužil neki tat, da bi se z dobrohotnim namenom splazil na podstrešje gospodarskega noslooa na nekem vpniein posestvu. Pri tem poslu ga je nekaj zmotilo, lestva ie izpodrinila in nesrečni tat si je zlomil nogo. Na Pomorjanskem pa je

eeveda vsakdo odgovoren za varnost svojega bližnjega in tako je sodišče obsodilo posestnika, da je moral vlomilcu plačati lepo vsotico za bolečine in mu povrniti stroške za zdravljenje.

Toda povrnimo se spet v lepe stare čase. Zvon pri svetem Marku v Firenzi, ki se imenuje tudi la Piagnota, je 8. aprila 1498 ponoči bil plat zvona, ko so nasprotniki Savonarole oblegali, zavzeli in v ječo odpeljali velikega preroka. Ljudje niso mogli odpustiti zvonu tega netaktnega klicanja na pomoč in 29. junija 1498 je sklenil veliki svet firenški, da se mora zvon sv. Marka kaznovati. 2. drugi dan ga je ljudstvo potegnilo iz zvonika, vpreglo predenj osle in ga na-

vdušeno vlačilo po ulicah, pri čemer ga je krvnik, ki je nenehoma tekal za njim, nekajkrat prav temeljito oplazil z bičem. Potlej pa so zvon še za 11 let pregнали iz mesta, tako da se je šele 1509 vrnil nazaj v visoke line oznanjat čast božjo in svetega Marka.

Dandanašnji se ljudje smejejo tako naivnemu pravnemu čutu, toda za tiste čase, ko so učeni možje celo strahovom točno predpisovali delokrog in v dolgih razpravah prereševali, ali se sme n. pr. ločiti zakon v primeru, da nadlegujejo enega izmed zakoncev strahovi, je pač veljalo pravilo, da mora delati pokoro brez izjeme za vse, kar se je kakorkoli si bodi pregrešilo. *

Znanost v gospodinjstvu

oskus, da hi ee pokvarjena živila napravila spet užitna, je v večini primerov samo zgrešena štedljivost. Zlasti pokvarjeno meso ostane v vseh primerih neužitno, kajti produkti razpadanja po bakterijah, ki povzročajo gnilobo, taiko zvani tcksalibtmuioi spadajo med najhujše strupe in jih ne odpravi niti najbolj vneto kuhanje. Posebno nevarni pa so ti strupi, ker so v mesu (zlasti tudi v klobasah) tu, še preden se da po duhu ugotoviti, da je meso pokvarjeno. Na zunan se začetek gnitja pozna po sivi ali celo violičasti barvi, po zamazani površini mesa in po tem, da se prstni odtis na njem dalj časa ohrani — a ti znaki niso vedno vidni.

, Zmota, da se da pokvarjeno meso popraviti s kuhanjem, sloni na zamenjavi s sterilizacijo — a kuhanje uniči le škodljive glivice same, ne pa njihovih strupenih produktov. Gnitje je razpadanje beljakovin, vretje razpadanje sladkornih vrst po glivicah in bakterijah. Ker so njih odporne kali in trosi v ogromnih množinah v ozračju, je vsa skrivnost konserviranja jedil v tem, da se živila zTakotesno zapro. čim smo s kuhanjem uničili nevarne klice v njih. Živila se dajo pripraviti tudi tako, da bakterije v njih ne morejo več živeti.

Dočim so po gnitju pokvarjena živila vedno neužitna, vretje in plesen za naša živila nista vedno nekaj slabega. Marsikdo ceni sir n. pr. šele tedaj, ko so ee na njem naselile glivice plesni.

Vretje ni pomembno samo za pivovarne in kletarne. Tudi v gospodinjstvu ima svoj pomen — to 6e pokaže nazorno tedaj, kadar presenečeni gospodinji nenadoma raznese kakšen kozarec z vkuha-nim sadjem. V tem primeru so glivice, ki jih vkuhave-nje ni vseh uničilo ali ki so prišle pozneje fcaiko v kozarec, razkrojile sdiadikor eadja t

alkohol in ogljikovo kdeino, ki potem s svojim pritiskom raznese kozarec.

Tudii skisanje mleka je proces vnetja. Glivice 6o tu mlečni sladkor spremenile v mlečno kislino. Ta kislina umori bakterije, ki bi lahko povzročile gnitje mlečne beljakovine — Itazaina — zato nam je sedaj jasno, zaikaj se kislo mleko nekaj časa samo konservira.

Kuhanje mleka uniči te glivice, M povzročajo njegovo skisanje, zato ee skuhano

Fritz Bliemel: Samoten del mesta

mleko lahko skvari. Tudi važne vitamine uniči daljše segrevanje mleka. Zaito skušajo danes na različne načine 6 topioto do 70 stopinj uničiti škodilniive klice, vitamine pa ohraniti oziroma še povečati, n. pir. z obsevanjem z uiteravialetnini žarki Tu gre pred vsem. za vitamin D, ki preprečuje rahitičnost.

Bakterije bi lahko imele še drugo pomembno vlogo za gospodinjstvo. Kakor so pokazali najnovejši poekusi, bi bile namreč sposobne razstrupiti evetični plin. V tem plinu je prav za prav ena sama strupena sestavina, ogljikov oksid in tega spremeniijejo neke bakterije lahko v neškodMivi metan. Plinarne bi morale biti opremljene seveda e posebnimi napravami za raze tru-

pi te v plina z bakterijami. A to bi bilo nad vse važno, kajti mztkovamja vratieikvske zdravnice dir. Klare Benderjeve so ugotovila, da učinkuje ogljikov oksid že v najmanjših količinah uničujoče na človeka, zlasti pa na njegov živčni čistem, Premnogo primerov nespečnosti, elabega pomnita, nadmihe, močnega srčnega utripa, tveztečnost, glavobola, bljuvanja i t. d. gre na rovaš neznatnih sledov svetilnega plina v zraku l Marsikdo je iskani zairadi tega zdravja po zdraviliščih, z obsevanjem i. t. d. — namesto da bi popravljaj sebe z velfcum strogi, bi mu pa zadostovalo, če bil z majhnimi stroški popravil evoj plinska štedilnik ali peč..»

ZENSKA IN SVET

Eskimska žena

Ko doseže eskimsko dekle 16. leto, dobo, ko je godna za možitev, si prišije čez rame na obleko vrečo, v kateri bo prenašala svoje otroke. To je za njenega zaročenca znak, da se lahko poroči. Mogoče, da je v tem času daleč, toda novica ga bo doletela kmalu in se bo odpravil na pot, da poišče svojo ženo. Običaj mu veli, da se

mu na tej poti ne sme muditi in da nobenim ne spregovori besede o svoji name-ri, dasi bo vsakdo vedel zanjo.

Ko dospe do naselja, kjer ga pričakuje izvoljenka, je ne sme takoj zaprositi za roko. Istotako mora ona molčati do trenutka, ko jo mož odvede v svoj dom. Ponoči morata sedeti v njegovem stanu in šele po dolgih urah se smeta približati drug drugemu, da si lahko podrgneta z

Eskimke v poletni noši

nosovi — to je eskimski poljub in priznanje ljubezni. Poročnih gostij in ceremonij to severno ljudstvo ne pozna in tudi ne ibi imele vpliva na trajanje zakona.

Eskim je glava v družini, kar pa ne pomeni, da sme svojo voljo diktirati svoji ženi. Če si n. pr. želi še druge ali tretje žene, mora dobiti najprvo privoljenje prve, kar pa ni težko, ker vsaka si želi tovarišice in pomočnice pri delu. Če ostane žena brez otrok, bo običajno sama zaprosila moža, naj si poišče še drugo ženo. Tudi drugačni slučajni skoki preko ojnje ne povzročajo hude krvi. Toda mož istotako ne sme zameriti ženi, če ima ta še kakšnega moža, kar se dogaja zlasti pri rodovih, kjer so moški številnejši nego ženske, žena pa ne sme ostaviti svojega moža kar tako, niti če je star, slaboten in nezmožen za vzdrževanje družine, če ga ostavi začasno zavoljo mlajšega in krepkejšega moža, se mora to zgoditi z njegovim privoljenjem. In če je ta drugi mož oženjen, se neredko zgodi, da njegova žena odide v zameno k možu njegove ljubice — vse v polno zadovoljstvo vseh. Neredko sprejme prvi mož v svoje gospodinjstvo še drugega moža in če ta ženi ne ugaja, ni po-

trebno, da bi si lastil vse moške pravice pri njej, ona pa mu mora le pripravljati jed in šivati kakor pravemu možu, za kar se mora on spet oddolžiti s tem, da skrbi za prehrano družine.

Šivanje je za žensko važnejše in potrebnjše nego pripravljanje jedi, kajti Eskimi zauživajo surovo hrano. Le poleti mora žena meso tjulnov, kar bujev, severnih medvedov in ptic vsaj na p"l speči. Glede kuhinje pa je njeno najtežje delo to, da poišče kuriva — namreč suhega mahovja, ki ga zažiga na primitiven način z drgnjenjem dveh kosov lesa.

Druga njena kuhinjska dolžnost je, da skrbi za osušenje mesa, kar ni lahko delo že zaradi številnih požrešnih polarnih psov.

Smrt otroka je za ženo najtežji udarec, ki se ji more pripetiti in cele mesece traja, preden se otrese žalosti in se prične znova zanimati za svoje posle. Smrt moža je tudi dovolj težak udarec, a to izgubo lažje nadomesti z drugim možem, zlasti če je še kolikor toliko mlada. A žena ne izgubi ničesar tudi s starostjo, kajti čim starša je, tem bolj narašča spoštovanje do nje in mladi ljudje radi sledijo njenim nasvetom.

»TI« POTOVANJE

Madeira, najlepši portugalski kraj

V današnjih dneh; ko na potovanje po Sredozemskem morju ali celo okoli sveta nič nenavadnega, jč mnogo stanovanj, ki so okrašena s predmeti iz daljnih dežel. Potovalci so najbolj ponosni na te spominke in lahko je po njih ugotoviti, po katerih deželah je lastnik stanovanja potoval. Če opozori gostitelj na svojo pleteno opravo, bo takoj vedel, da ti bo po vsej priliki začel pripovedovati o Madeiri. Na parnikih, Ki vozijo z Madeire, so prostori za prtljago skoraj vedno napolnjeni s pletenimi stoli, ki jih izdelujejo iz vrbovja na očarljivem otoku.

Na Madeiri je običajno prva ipostaja v Atlantskem oceanu na potovanju v Južno Ameriko. Ko se bliža parnik obrežju, uživaš čudovit pogled. Madelrske gore so razdrapane in kažejo najbolj čudne oblike. Deloma so po več tisoč metrov visoke in se dvigajo strmo iz morja. Prvo pristanišče je Funchal, očarljivo mesto, čeprav ti na vsakem vogalu ponujajo čipke in stole v nakup. Obdaja ga naraven amfiteater. prav strmih gričev. Bele hiše z zelenimi ali rdečimi strehami tvorijo svetle barvane lise in dajejo ozkim, vijugastim ulicam, ki so tlakovane s črnim kamnom, prijazen značaj. Posebni položaj tega mesta je ustvaril scaro, sani z volovsko priprego. če vidiš slike teh sani, boš mislil takoj na Madelro. V Funchalu imajo krasno obrežno promenado. Tam vidiš ostanke mestne-

ga zidovja, ki so ga sezidali v 17. st. Seveda bo stopil vsak na zanimivo cesto Prada da Couetituícao, ki je središče elegantnega ecstnega življenja v Funchalu. Vsak obiskovalec Madeire se popelje z žično vzpenjačo tudi na 1200 m visoko razgledno točko, kjer ga čaka zelo dobro opremljen observatorij. Prvovrsten restoran poskrbi za notranjega človeka, poivratek v pristanišče se izvrši s sanmi. To je razburljiva, a povsem nenevarna vožnja, in mnogi potovalci si jo privoščijo po večkrat samo zaradi tega, ker jim ta drsalna vožnja tako ugaja.

KARIKATURA

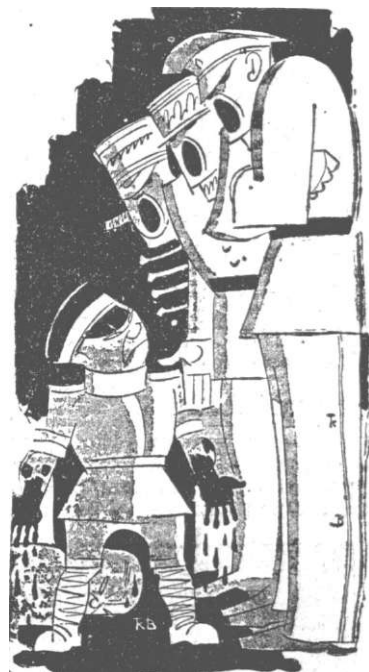
Velesile v ozadju:
Oborožitvena industrija

Predsednik Hoover

Politični zoo
Društvo narodov bo do nadaljnega počakalo
na razvoj dogodkov v kitajsko-japonskem
sporu

K protestu evropskih velesil.
Japonska: »Toda, gospodje, saj delam sa-
mo to, kar ste delali tudi-vi!«

popolne. Zato so tako zmožne.« Bržkone res, sem si mislila, a kakšno je pri nas življenje žensk, ki silno ljubijo? Skoraj nikjer ni sorazmerja med čuvstvom in njegovim objektom. To nihanje med nebesko blaženostjo in peklensko muko — vsi drugi življenjski interesi izginejo pri tem. »Ljubezem,« sem rekla prijazno, »kakršno me še gojimo, je bolezen, vse energije in želje po oblasti, ki jih ženske sicer ne morejo izpolniti, se osredotočijo na moškega, ki pa je pri tem večinoma zelo malo ugoden, začuden in jezen objekt. Ve Američanke od vsega začetka bolje uporabljate svoje sile, usmerite svojo voljo po oblasti na drug načia, imate nezmotljiv čut za resničnost, ki vas ovira, da erotike ne precenjujete tako naravnost metafizično kakor me, kakor da m ničesar drugega na svetu.«

»A pri nas ne le da ni nikake erotike, ampak tudi ni nikakih duševnih vezi med moškim in žensko in nobenega izmenjavanja misli. Moški in ženske živijo tu v ločenih svetovih. Kako napačne so evropske predstave o razvajenosti Američanke! Saj dobimo kožuhe, nakit in neke vrste viteštva, zaradi katerega postaja razmerje neresnično. A nimamo ljubezni, nimamo skupnosti, nimamo razumevanja, ni naravnosti med moškim in žensko. Ameriška

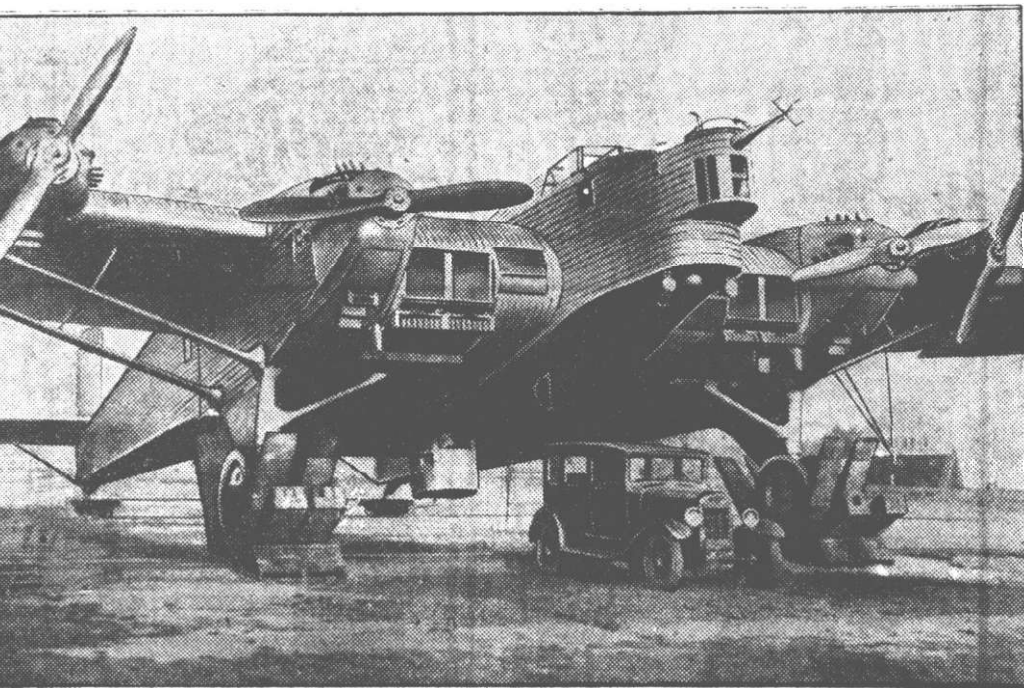
ženska se mora vedno zanašati le sama nase.« In potem je rekla z navdušenim glasom: »Kaj bi nastalo iz te dežele, če bi bilo mogoče izgnati vse moške in obdržati samo ženske!« — »Moške,« je dodala stvarno, kakor da se pogovarja z dobavitelji trgovine, »moške, bi morali uvažati iz Evrope.« Medtem ko sem se peljala z dvigalom navzdol, sem se spomnila, da bi mogla reči gđc. S. nekaj tolažilnih besed: V devet od desetih filmov, ki sem jih videla na Broadwayju, oklofuta mlad mož svojo ljubico. Občinstvo to vedno zabava. Nemara bi se gđc. S. veselila, ker je to znak realizacije razmerja med spoloma. Nemara je vse le vprašanje časa in Amerika sledi v teh stvareh, kakor v vseh drugih, par korakov za Evropo. — Dr. Rosie Gräfenberg.

Šoferke

»L'Avant-Scène« je nedavno poročal o dognanjih nekega pariškega zdravnika, ki pravi: »Rjavke vodijo avtomobil odlično, rusoglavke manj dobro, plavolaske pa so pri tem poslu jako neokretne in nepazljive«. Statistikom v vednost.

K sliki na ovitku

Materinstvo v bodoči vojni po Murillovi sliki »Maternita«,

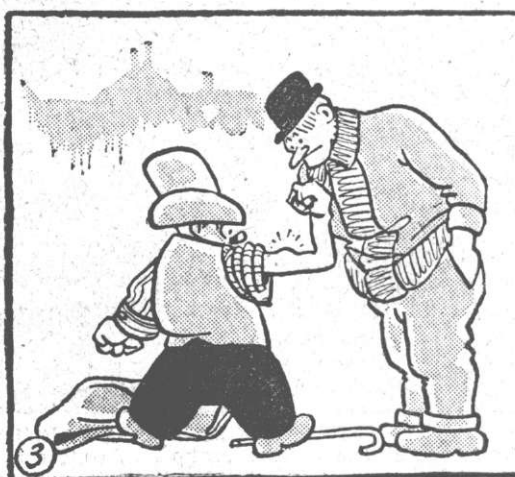
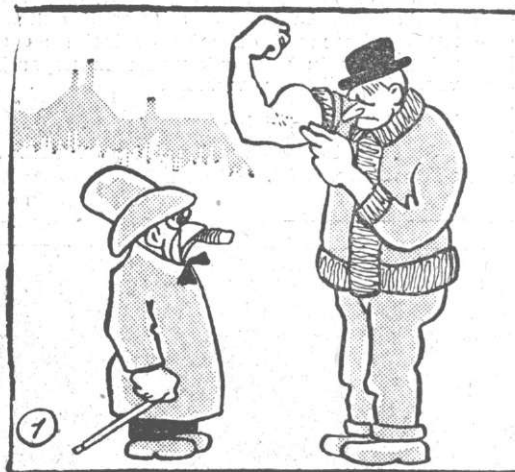
HUMOR

Vitkost postaja spet moderna...

Egiptski kralj (svojemu stavbniku):
»Moja žena želi, da premaknete piramido malo na levo!«

Adamson misli, da je zmagal

Ko je tako stal in sklepal, je nenadno slišal, kako je nekdo zaklenil duri. Skočil je proti vratom, pa se je takoj premislil. Spomnil se je bil sinočnega dogodka s stražnikom in prečute noči v zaporu. Čemu bi se pogubljal? Saj bi ga imeli za potepuha in vlomilca, če bd ga spet zasačili ponoči pred vrati tuje hiše!

Od nekod so prihajali glasovi žalostne popevke. Storilo se mu je milo. Globoko je vzdihnil. Ali zanj res ne bo več miru? Ali mu je res usojeno, da mora trpeti na pragu svoje nove sreče?

Ura v stolpu šentjernejske cerkve je udarila deset. V stanovanju za zidom, kjer je stal, se je oglasil klavir. Otožni akordi, težki in žalostni.

Moralo je biti že blizu polnoči, ko je obstal na uličnem ovinku ter gledal nazaj proti hiši, kjer je zaman čakal prijatelja. V mrazu in temi, ko je stal skoraj nepremično ob zidu, so ga mučile grozne misli in čudni sklepi so se porajali iz njih. Slednjič se je pomiril ter se skušal preveriti, da dela krivico prijatelju, ki bi nedvomno takoj pohitel domov, če bi bilo res, da stanuje tu njegova žena——tem bolj — če bi stanoval on pri njej——Čudil se je, kako je sploh mogoče misliti kaj takega. In vendar? Zakaj je zamolčala služkinja, da stanuje tu profesor Jalen, ko je bil popoldne vprašal po njem? Zamolčala? Mar ni povedala jasno, ko je rekla, da je sama in da ni nobenega doma? Nekaj mora biti vmes! čemu prijateljevo vznemirjenje, ko si je dovolil izraziti nasproti njemu svoje pomisleke o njej? Ne, ne! To je domišljija! Jutri stopi sem ob belem dnevu in se prepriča na lastne oči, da je vse to izmišljotina njegovih utrujenih možganov — — Jutri jo poiščem, pa naj se zgodi karkoli! je sklenil, si potisnil čepico na čelo in izginil s hitrimi koraki za ovinkom.

O T O P L J E N I Ž I V C I

Profesor Jalen je bil opazil že prej, ko se je razgovarjal z Romihom, da se nekdo zanima za njun pogovor. Ni se motil v domnevi, da mora biti to le policijski uradnik Egidij Lipar, kajti kakor hitro se je Romih poslovil in odšel, je stopil v sobico in prisedel k njegovi mizi mladi gospod s policije.

— No, končno!

— Nikar me ne jezi še ti! je odvrnil nekoliko ostro profesor in izročil natakarici, ki se je pravkar prismejala k mizi, prazno steklenico.

— O, nocoj si pa nataknen!

^— Motiš se.

— Gotovo sta imela važen razgovor, je pripomnil Lipar.

— Da, važen. Provoč, važen — —

— Jegoroviču? Ali ti nisem mar rekel, da ni Jegorovič? je dejal nejevoljno Jalen, ki se je spomnil svoje obljube Romihu, da ga ne bo izdal.

— Rekel si, da je tvoj sošolec in prijatelj.

— Da.

— Da je arhitekt, da pa ni Jegorovič.

— Tako je.

— Kdo pa je potem? Zakaj se skriva pod tujim imenom?

Natakarica je prinesla steklenico vina.

— še en kozarec! je velel Jalen.

— Sicer sem v družbi, kakor veš, ker pa si se že ti odstranil, ostanem še jaz tu.

•— Le ostani, le! Dolgo itak ne bom. In nikar me ne sprašuj nocoj preveč!

— Ta miza je pa danes kakor prekleta, se je nasmejala natakarica, ki je bila ujela zadnje profesorjeve besede.

— Molči deklic! ji je vzel profesor kozarec iz roke.

— Naša Krista je že fest dekle! jo je potipal Lipar nad kolenom.

— Kaj pa mislite! ga je zavrnila natakarica in se odmaknila.

— Nič! je stegnil Lipar roko za njo.

— Zdaj pa imate nič! se je široko zasmejala natakarica ter se koketno odstranila.

No torej, kdo je ta tvoj Jegorovič?

— Pij, pij in ne otesaj sitnosti! mu je natočil Jalen kozarec.

— Ti res misliš, da se šalim.

— Tega ne morem misliti, ko si že prej tako uradno izjavil, da je zadeva resna.

— Saj tudi je.

— Mar je meni tisto, kar je za vas važno in resno! je rezko odvrnil Jalen in izpraznil na dušek že drugo čašo.

Lipar ga je začudeno gledal.

— Sicer pa — povej mi ti, kako veš, da je ta Jegorovič arhitekt? Od kdaj pa ga poznate v Rdeči hiši? Saj je komaj štiri in dvajset ur v Ljubljani.

— Uradna tajnost, dragi! se je nasmehnil Lipar.

— Tako, tako! Vi bi radi izvedeli in vedeli vse, od vas pa nihče nič!

— Boš že oprostil.

— Kdaj sem že. Človek nikoli ni dovolj pameten, je poklical Jalen natakarico.

— Še enega, Krista! je naročil Lipar.

Zema na Hrlo. Imen zadosti, je pripraviel profesor drabiš

— Ne. Navzlic vsej uradnosti ne.
 — No, potem je pa vse v redu.
 — Tudi jaz mislim. Oprosti me pri družbi, če hočeš.
 — Kaj naj jim rečem?
 — Kar hočeš. Reci, da sem moral na policijo.
 — Le pazi, da se res ne zgodi! se je pošalil Lipar.
 — V današnjih časih je vse mogoče. Pa lahko noč!
 •— Lahko noč. In jutri?
 — Jutri? Seveda. Če se ne bom postil pri vas! se je oblekel Jalen in odšel skozi točilnico.

Z neodločnostjo, ki je pri njem ne bi pričakoval, je stopal profesor Jalen proti mestnemu parku. Ni pil dosti, manj kakor običajno, vendar je čutil v glavi nekakšno omotico, ki mu je sproti odganjala misli.

Po nekaj korakih se je obrnil in šel nazaj v mesto. Brez določnih misli in brez sklepov.

Stopil je v kavarno. Od tam v kletni restavrant, kjer je v družbi zdravnika Elerja in bančnega uradnika Trtnika prebil večer do konca. Neprijetne misli, ki mu jih je obujalo presenečenje z Romihom, je zavestno zalival z močnim vinom in ko so odhajali iz restavranta, je celo silil v bar, pa sta ga znanca pregovorila ~~in je šel naravnost domov~~

Tiho je odklenil vrata svoje sobe, prižgal svetilko na posteljni omarici in sedel na posteljo. Čez nekaj trenutkov je stopil iz sobe na hodnik v suknji in s klobukom na glavi. Približal se je vratom sosedne sobe in rahlo potrkal nanje. Nič odgovora. Potrkal je močneje.

— Kaj je? se je oglasil ženski glas v sobi.

Prijel je za kljuko.

— Kdo je? Ste vi Matilda?

— Bina!

— Kdo je?

— Bina! Nujna zadeva!

Molk v sobi.

— Gospa Albina!

— Miru si želim.

— Govoriti moram z vami.

— Zdaj? Sredi noči? Počakajte do jutri!

— Nemogoče. Stvar je važna. Nujna. Tiče se vas.

— Bodite pametni in ne vznemirjajte hiše!

•— Pričakujem vas, je dejal profesor.

Kmalu so se odprla sosedna vrata in v profesorjevo sobo je stopila še mlada črnolasa gospa v nočni halji.

«— Govorite torej! je rekla z boječim glasom ter prižgala stropno svetilko.

«— Prosim, sedite! ji je ponudil Jalen stol.

«— Hvala, se je naslonila gospa ob vrata. Kaj se je zgodilo, da me kličete eredi noči?

Profesor je odložil klobuk in suknjo.

.— Sedite, prosim! je rekel s svečanim glasom in prinesel stol pred njo.

.— Pustite ceremonije! Povejte, kaj se je zgodilo.

«— Niso ceremonije, Bina———

«— Kaj ste obljubili? Hitro pozabljate!

Njen glas je bil resen in še bolj resno so se svetile njene velike črne oči.

.— Oprostite———se je opotekel profesor.

Ste že spet pili!

>— Kaj to? To ni nič.

— Zakaj ste me klicali?

.— Takoj, prosim. Samo sedite, prosim———~~gospa Albina~~

— Če mislite, da bom poslušala vašo pijano modrost, kakor sem jo, žal, nekoč, se motite!

— Ne, ne, gospa Albina! Niti malo ne boste poslušali moje modre pijanosti Takoj zveste vse.

•— Jaz grem! se je prestopila gospa.

i— Vi ne, ampak jaz———še jutri — ne — še danes!

>— Kolikokrat ste že rekli to!

>— Danes pa pravim poslednjič. Sedite, prosim!

— Če mislite———se je obrnila gospa.

'— Takoj — takoj———

— Zadnjič vas vprašam: če imate res

— Imam, imam———Dolžnost imam, da vam povem nekaj———«česar ne pričakujete———

Gospa se je okrenila proti njemu.

i— Gospa Albina———vi niste več———~~vdova~~

Gospejin obraz je pobledel. Za trenutek je zaprla oči in zdelo se je, kakor da bo omahnila, nato pa je sedla na stol in rekla:

— Pijani ste, gospod Jalen!

i— Da, gospa — vi niste več vdova———vi ste mlada, srečna žena živega moža, ki vas ljubi in bo izgubil pamet, ~~če vas hitro ne najde~~